

deKanttekening

DECEMBER 2024 | DEKANTTEKENING.NL | PRIJS €5,99

Vrij, moedig & inclusief

Onderzoek: moslims voelen zich onveiliger na Amsterdamse rellen – en willen Halsema weg

Nederlandse nationaliteit
ontnemen is discriminerend
en vrij lastig

Geestelijk verzorger Mustafa
Bulut: 'Niet iedereen kan
zich verzoenen met de dood'

Inhoudsopgave

de Kanttekening MAGAZINE

COLOFON

December 2024
Jaargang 7 - nr. 81

UITGEVER
De Kanttekening B.V.

HOOFDREDACTEUR
Mehmet Cerit

REDACTIE EN EINDREDACTIE
Tayfun Balcik, Mariska Jansen
en Majorie van Leijen

AAN DIT NUMMER WERKTEN MEE
Mariska Jansen, Tayfun Balcik,
Anne-Rose Hermer, Thomas von
der Dunk, Majorie van Leijen,
Abdelkader Benali, Mehmet Cerit,
Tineke Bennema, Ewout Klei,
Remco van Mulligen, Ewoud Butter,
Hasim Yilmaz, Kirsten van den Hul,
Bas Keemink

BEELD COVER
Winkelend publiek op Plein '40-
'45 (Amsterdam) en burgemeester
Femke Halsema in de gemeenteraad.
(Beeld: AFP)

CONTACT / INFORMATIE
010-2013740
info@dekanttekening.nl
www.dekanttekening.nl

Vrij, moedig & inclusief

De uitgave van dit blad wordt
mede mogelijk gemaakt door:

IMAA Accountancy & Advies B.V

6

Moslams voelen zich onveiliger na Amsterdamse rellen – en willen Halsema weg

● OP DE COVER

16

BlueSky: blauwe hoop in bange dagen

● SAMENLEVING

● OP DE COVER

06 Moslams voelen zich onveiliger na
Amsterdamse rellen – en willen
Halsema weg

● SAMENLEVING

12 Mensen met een migratie-
achtergrond hebben minder kans
om als arts carrière te maken

15 Ik heb me nog nooit zo onveilig
gevoeld – Tayfun Balcik

16 BlueSky: blauwe hoop in
bange dagen

18 Waarom we in de asielcrisis
blijven geloven

21 Misschien kan ik doen alsof ik
een Nederlander ben

22 De weekendschool is er om te
schuilen – Abdelkader Benali

23 De echte puinhoop
– Tineke Bennema

24 dK-panel: Hoe kijk jij terug
op de Maccabi-rellen en de
nasleep ervan?

18

Waarom we in de asielcrisis blijven geloven

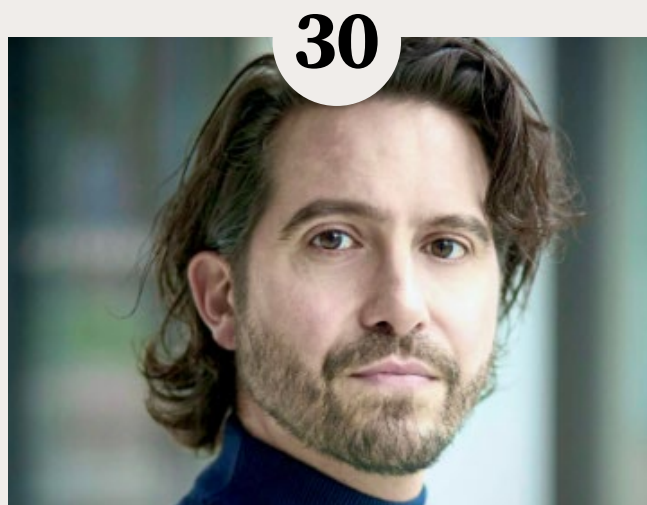
● SAMENLEVING

42

Dave Ensberg: 'We moeten ons onderwijs dekoloniseren'

● INTERVIEW

30

Yarin Eski: 'Hoe wat er nu gebeurt kan leiden tot een fascistisch regime in 2031'

● SAMENLEVING

27 Mijn watermeloen-broche maakt nogal wat los – Kirsten van den Hul

28 Nederlandse nationaliteit ontnemen is discriminerend en vrij lastig

30 Yarin Eski: 'Hoe wat er nu gebeurt kan leiden tot een fascistisch regime in 2031'

● ZINGEVING

34 Geestelijk verzorger Mustafa Bulut: 'Niet iedereen kan zich verzoenen met de dood'

● COLUMN

37 Amerikanen stemmen net zo stom als Nederlanders – Chris Aalberts

● NIEUW IN NEDERLAND

38 Nieuwspagina's

40 'Maar je ziet er niet uit als vluchteling?'

● INTERVIEW

42 Dave Ensberg: 'We moeten ons onderwijs dekoloniseren'

● OPINIE & DEBAT

45 De echte gezagscrisis is in Den Haag – Thomas von der Dunk

46 'Wij zullen niet zwijgen'

47 Waarom ik van Elon Musks X af ga – Yavuz Baydar

In het kort.

Kirsten van den Hul nieuwe columnist bij de Kanttekening

BEELD: MO VERLAAN

De eerste column van Kirsten van den Hul voor *de Kanttekening* is op de website verschenen. Van den Hul is directeur van DutchCulture. Van 2017 tot 2021 was ze voor de PvdA Tweede Kamerlid.

Kirsten van den Hul is Oost-Europadeskundige en studeerde Arabisch in Tunesië. Ze woont in Den Haag met haar Egyptische man en katten Coco en Chanel. In het dagelijks leven is ze directeur van DutchCulture, het Nederlandse platform voor internationale culturele samenwerking.

Ze schrijft over wat haar verwondert in de wereld om haar heen, dichtbij en ver weg, van grote kwesties tot het leven van alledag. •

Haaretz: Israëlische regering uit op etnische zuivering in Noord-Gaza

De Israëlische krant *Haaretz* screef onlangs in een hoofdredactioneel dat de regering uit is op etnische zuivering in het noorden van Gaza. Benjamin Netanyahu en het leger zijn daar direct verantwoordelijk voor, stelt de krant.

Het is niet de eerste keer dat de krant zich kritisch uitlaat over de Israëlische regering; dat doet ze al maanden. Vooral in de opinieartikelen kaart het medium het onrechtvaardige karakter van de militaire operaties in Gaza aan. Dit keer richt het zich op de missie in Noord-Gaza.

Een verslaggever van de krant was in het gebied geweest en beschreef het alsof er een natuurramp had plaatsgevonden. Hij had bovendien gesproken met een hoge officier uit het leger, die hem had uitgelegd dat zijn taak was om de regio zoveel mogelijk van zijn bevolking te ontdoen, zodat het leger er de vrije hand heeft. Hij noemde dit het creëren van een 'gezuiverde plek'. Dit betekende ook het weren van humanitaire hulp.

Deze uitleg komt overeen met wat bekend werd als het generaalsplan, vernoemd naar een voorstel van de gepensioneerde generaal Giora Eiland in september, om het gebied etnisch te zuiveren en de overgebleven bevolking te verhongeren. Maar volgens *Haaretz* moeten we het bestje bij de naam noemen: 'De gedwongen verdrijving van

PALESTIJNEN LOPEN DOOR DE VERWOESTING NA EEN ISRAËLISCHE AANVAL IN JABALIA IN HET NOORDEN VAN GAZA, OP 10 NOVEMBER 2024. BEELD: OMAR AL-QATTAA/AFP

de inwoners van Noord-Gaza vindt plaats onder leiding van commandanten, die ondergeschikt zijn aan de richtlijnen van de politieke leiding; premier Benjamin Netanyahu en zijn minister van Defensie.'

Haaretz' kritische toon is niet onopgemerkt gebleven. Drie Israëlische ministeries lieten begin deze maand weten de samenwerking met de Israëlische krant *Haaretz* te willen beëindigen. •

Jair Stranders: 'Joden en moslims worden tegen elkaar uitgespeeld'

Jair Stranders, theatermaker en bestuurder van de Liberaal Joodse Gemeenschap Amsterdam beschuldigt PVV-leider Geert Wilders ervan 'olie op het vuur te gooien' na de rellen in Amsterdam. 'Daar is hij al jaren mee bezig, groepen tegen elkaar uitspelen', zei Stranders onlangs in debatprogramma *Buitenhof*.

Stranders vindt het zorgwekkend dat extremisten steeds luider roepen en meer aanhangers weten te trekken. Dit komt volgens hem doordat mensen in 'gescheiden werelden' leven, wat versterkt zou worden door sociale media.

Hij constateert dat het steeds moeilijker wordt om elkaar in het 'midden' te vinden en niet mee te gaan in de 'framing'. Dit maakt het voor hem extra pijnlijk, omdat juist Joden en moslims het meeste onder deze polarisatie lijden.

Stranders wijst erop dat de machtsovername door Wilders met name onder moslims gevoelens van onveiligheid heeft veroorzaakt. 'We mogen dat absoluut niet vergeten', benadrukt hij, en vindt dat het tijd is in te zien dat Joden en moslims tegen elkaar worden uitgespeeld.

JAÏR STRANDERS IS TE GAST BIJ BUITENHOF. BEELD: YOUTUBE

'Dat vind ik niet alleen omdat ik een Marokkaanse schoonfamilie heb, we moeten dat allemaal inzien', aldus Stranders. •

Het gaat niet om integratie, maar om acceptatie

MEHMET CERIT

Hoofdredacteur / Directeur.

In precare situaties moeten politici hun woorden op een schaalte wegen. Tijdens de crisis die volgde op de onlusten na de voetbalwedstrijd Ajax-Maccabi Tel Aviv ging dit helaas mis. Er werd met woorden gestrooid alsof het pepernoten waren. Kruidnootjes met een giftig mengsel, bleek al snel. Politici stredden met elkaar om de hele Marokkaans-Nederlandse en islamitische bevolkingsgroep te criminaliseren en weg te zetten.

In de nasleep van de Maccabieren op 7 en 8 november vroegen we ons panel: wat hebben deze rellen met hen gedaan? Of preciezer: wat hebben de felle woorden van politici die op deze rellen reagerden, met hen gedaan? CDA-leider Bontenbal had het over een 'falende integratie van sommige groepen Nederlanders'. Premier Schoof en PVV-leider Wilders spraken over het afnemen van de Nederlandse nationaliteit bij ouders met een dubbel paspoort. Zulke woorden raken diep, zo gaf ons panel overwegend aan – vooral als je zelf een migratieachtergrond hebt.

Ik krijg de indruk dat Wilders Erdogan als leermeester ziet. Erdogan maakt immers ook gebruik van antiterreurwetten om Koerden, seculieren en Gülenisten te arresteren en het zwijgen op te leggen. Meer dan 20 jaar geleden begon hij strategisch deze wetten en regels aan te passen om ongewenste groepen in de Turkse samenleving uit te schakelen. Ik hoop dat we in Nederland niet dezelfde kant opgaan. De tijd zal het leren.

'In ditzelfde onderzoek kwam ook naar voren dat witte Nederlanders minder vaak contact hebben buiten de eigen groep'

Het verbale knalvuurwerk leidt af van het echte probleem: de massaslachtingen in Gaza. Zolang het bloedvergieten daar voortduurt, zullen ook de spanningen in Nederland en het Westen blijven bestaan. Jongeren zijn gefrustreerd en voelen zich machteloos, omdat hun vaderland, Nederland, zich niet bekommert om de ruim 40.000 omgebrachte mensen, van wie bijna 70 procent vrouwen en kinderen zijn, in Gaza. Net zoals veel Joodse Nederlanders zich verbonden voelen met Israël, voelen veel islamitische Nederlanders zich nauw verbonden met de Palestijnen. 'Nederland geeft niet om de Palestijnen, en dus ook niet om ons', klinkt het vaak. 'Ik voel me onveilig', schreef Tayfun Balcık treffend in zijn column in *de Kanttekening*.

Wat betreft het zogenaamde integratieprobleem waar populistische politici over spreken: we hebben geen integratie- maar een acceptatieprobleem. Veel politici willen eigenlijk geen integratie, maar assimilatie, al durven ze dat niet openlijk te zeggen.

Immers, de overgrote meerderheid van de moslims participeert volwaardig in de samenleving als advocaten, timmerlieden, bezorgers, artsen, verpleegkundigen, IT'ers en ondernemers die belasting betalen—maar met behoud van hun eigen identiteit. Sommige politici vinden die identiteit bedreigend, maar de multiculturele realiteit kunnen we niet ontkennen.

Daarnaast zijn er biculturele jongeren met een straatcultuur die, net als jongeren elders in het land, onrust veroorzaken. Denk bijvoorbeeld aan jongeren uit Urk die tijdens corona in opstand kwamen, of aan jongeren uit Hedel die de politie met vuurwerk aanvielen. Kortom, het zijn onze jongeren – wit, zwart en bruin – die hier zijn geboren en opgegroeid; ze zijn niet van elders hierheen gehaald.

Daarom zeg ik: discriminerende reacties van politici zeggen meer over henzelf dan over de jongeren.

Uit onderzoek van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) komt naar voren dat het

goed gaat met Nederlanders met een migratieachtergrond. Er blijven nog achterstanden in te halen, maar kinderen van de tweede generatie wonen in grotere huizen, hebben vaker een koopwoning, een hoger inkomen, een hogere arbeidsparticipatie en behalen vaker een hbo- of wo-diploma. Als dat geen toenemende integratie is. In ditzelfde onderzoek kwam ook naar voren dat witte Nederlanders minder vaak contact hebben buiten de eigen groep en dat ze negatiever over diversiteit denken, dan Nederlanders met een migratieachtergrond.

Politici en sommige media lijken er echter alles aan te doen om de sfeer van 9/11 weer tot leven te wekken. Of het ongenoeg na de moorden op Pim Fortuyn en Theo van Gogh. Alleen al het weer van stal halen van het woord 'integratieprobleem' draait de klok twintig jaar terug.

Onze samenleving staat niet in brand. Het overgrote deel van de Nederlanders met verschillende culturele achtergronden leeft in harmonie samen. Talloze mensen dragen dagelijks bij aan een veilige en vreedzame maatschappij.

Het werkelijke gevaar bestaat uit desintegrerende wereldleiders en politici. Autoritaire leiders en fascisme winnen terrein. In Nederland hebben we nu een extreemrechts kabinet dat bewust kiest voor stigmatiserende en polariserende taal. Laten we dit beantwoorden met kalme taal. Met een standvastige houding en de juiste woorden, waait deze storm over. •

Op de cover.

Onderzoek: moslims voelen zich rellen – en willen Halsema weg

De eenzijdige reacties op de rellen in Amsterdam op 7 en 8 november hebben diepe wonden achtergelaten onder moslims en Marokkaanse en Turkse Nederlanders. Dat blijkt uit nieuw onderzoek onder deze groepen door Opiniehuis in samenwerking met *de Kanttekening*.

● REMCO VAN MULLIGEN

Ze voelen zich onveilig en houden vooral de politiek daarvoor verantwoordelijk. In het bijzonder richten ze hun kritiek op burgemeester Femke Halsema. Zij moet aftreden, vindt een meerderheid van de 970 ondervraagden.

Wat opvalt aan de reacties van islamitische, Marokkaanse en Turkse Nederlanders is hun vernietigende reactie op de politiek. Ze zijn het radicaal oneens met de regering en politici die stellen dat de Amsterdamse rellen gebeurden dankzij een gebrekkige integratie en dat dit probleem juist in de Marokkaanse gemeenschap sterk zou spelen.

Na de gebeurtenissen in Amsterdam zijn veel mensen aan het woord geweest: politici, opiniemakers, Israëliische bewindslieden, zelfs de presi-

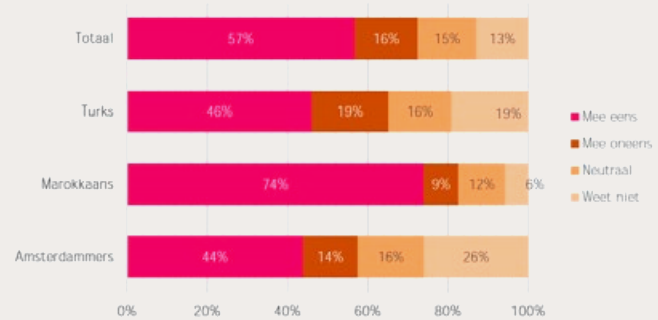
dent van de Verenigde Staten. Maar de mensen over wie het telkens ging – moslims en Marokkaanse Nederlanders – hebben nog geen platform gekregen.

Maccabi verantwoordelijk

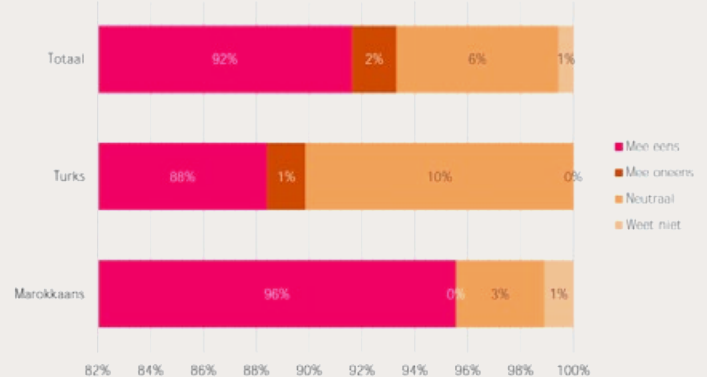
Wat is er gebeurd in Amsterdam? Op die vraag geven de ondervraagden een heel ander antwoord dan wat in politiek en media klonk. Dominant in het nieuws waren woorden als ‘antisemitisme’, ‘jodenjacht’ en zelfs ‘pogrom’. In Amsterdam waren groepen jongeren gecoördineerd en gericht achter Joodse mensen aan gegaan – met veel geweld en zware mishandelingen als gevolg.

Dit geweld wordt door de ondervraagden niet ontkend, denkt onderzoeker Aziz el Kadouri. De reactie van media en politiek vindt men ongefundeerd en schadelijk. Maar slechts een op de tien vindt dat Amsterdamse jongeren de oorzaak waren van de rellen in

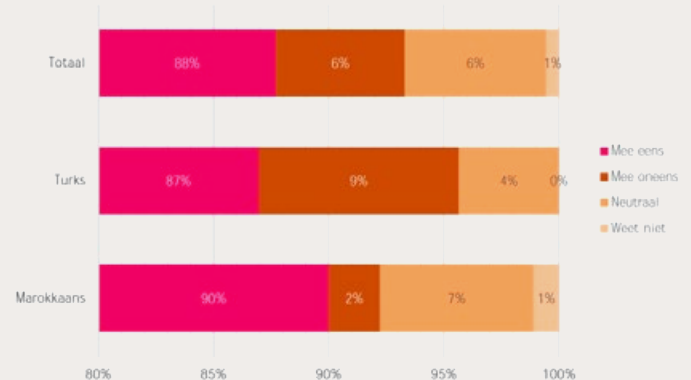
Burgemeester Halsema is (mede) schuldig aan de rellen in Amsterdam en ze had moeten opstappen.

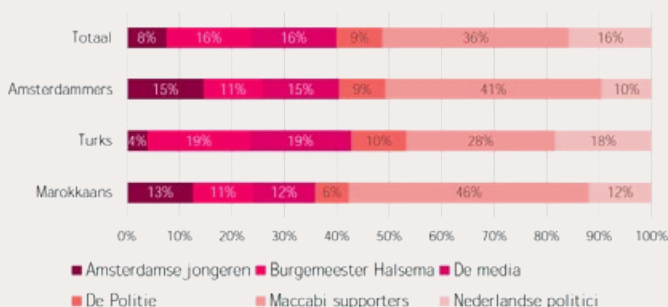
Politici zijn (mede) verantwoordelijk voor de toegenomen spanning tussen bevolkingsgroepen.

Mijn vertrouwen in de politiek is geschaad door de reactie van politici op de rellen in Amsterdam.

Wie is volgens jou verantwoordelijk voor de rellen in Amsterdam en de ontstane onrust daarna?

onveiligere na Amsterdamse

HET KABINET HEEFT ZICH VOLGENS ONDERZOEK VAN OPINIEHUIS NIET POPULAIR GEMAAKT MET ZIJN EENZIJDIGE REACTIE NA DE RELLEN IN AMSTERDAM. HIER: DILAN YESILGÖZ (VD) EN DICK SCHOOF IN 2022. BEELD: WIKIMEDIA COMMONS

Amsterdam. Ruim een derde – en de helft van alle Marokkaanse ondervraagden – wijst de hooligans van Maccabi Tel Aviv aan als de verantwoordelijken voor wat gebeurd is. Daarnaast noemen ze politici, media en Halsema als verantwoordelijken.

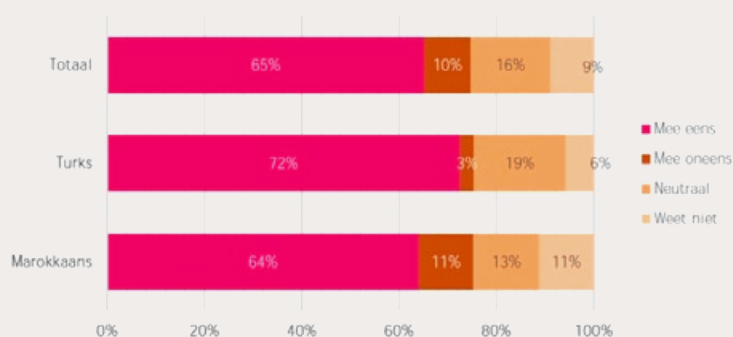
‘Halsema moet opstappen’

Op de stelling dat Halsema mede verantwoordelijk is voor de rellen en dus moet opstappen, antwoordt ruim de helft

bevestigend. Onder Marokkaanse Nederlanders voelt zelfs driekwart dit pittige oordeel over de burgemeester. Amsterdammers zijn iets milder over ‘hun’ Halsema.

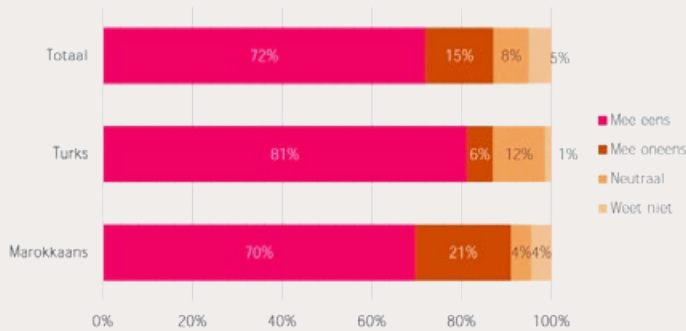
Ze verwijten Halsema dat ze de impact van de aanwezigheid van ‘racistische’ Maccabi-fans heeft onderschat, vertelt El Kadouri. Ook haar voorbarige reactie over de schuldvraag steekt hen. Vooral Marokkaanse Amsterdammers hebben het gevoel dat ze wel oog heeft voor

Ik vind het terecht dat Nora Achahbar (Staatssecretaris van Toeslagen en Douane) is opgestapt.

Op de cover.

Ik vind de oproep van politici om nieuwsplatform CestMocro te verbieden een vorm van censuur.

mogelijke antisemitisme maar blind is voor islamofobie.

Bijna alle ondervraagden vinden dat politici hebben bijgedragen aan de toegenomen spanningen tussen bevolkingsgroepen. En zij geven in overweldigende meerderheid aan

dat hierdoor hun vertrouwen in de politiek is geschaad.

Steun voor Achahbar

Terwijl islamitische, Marokkaanse en Turkse Nederlanders willen dat Femke Halsema vertrekt, vinden ze terecht dat

staatssecretaris Nora Achahbar (NSC) is opgestapt. Dat heeft vermoedelijk niet te maken met een gebrek aan steun voor de Marokkaans-Nederlandse Achahbar, denkt Aziz el Kadouri. De ondervraagden beoordelen het kabinet zeer negatief en vinden het waarschijnlijk terecht dat Achahbar oordeelde dat ze in dit gezelschap niets te zoeken had.

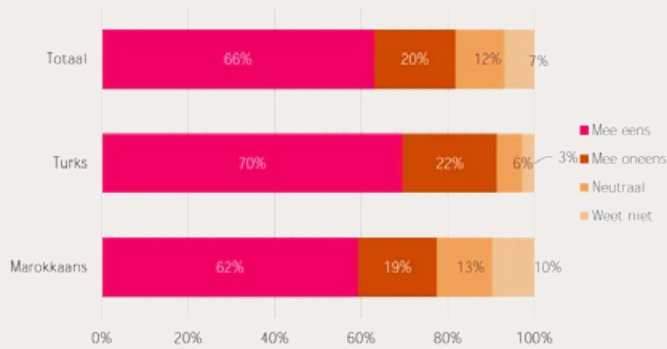
De staatssecretaris hield zich op de vlakte over wat er in de ministerraad precies is gezegd. Wel had ze het over zeer polariserende uitspraken, ook al voegde ze later toe dat er geen sprake was geweest van racisme. Onder anderen haar NSC-partijgenoot Rosanne Hertzberger merkte op dat ze volledig vertrouwen heeft in de beweegredenen van Achahbar – en dat die

laatste dus is vertrokken omdat de discussies binnen het kabinet zeer negatief en polariserend waren. Sommige respondenten zijn volgens El Kaddouri van mening dat er wel sprake is van racisme binnen het kabinet en ministerraad.

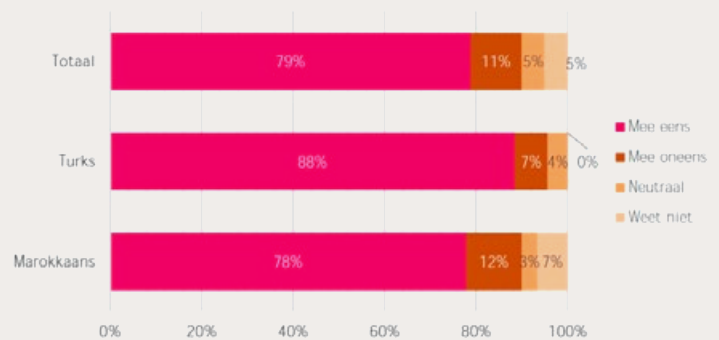
Censuur en onvrijheid toegenomen

Het voornemen van politici om het platform CestMocro te verbieden is volgens moslims en Marokkaanse en Turkse Nederlanders een vorm van censuur. Driekwart is die mening toegegaan. BBB deed een – al snel als duidelijk ongrondwettelijk beoordeeld – voorstel om CestMocro te verbieden vanwege uitingen op dit platform. Die zouden haatdragend en antisemitisch zijn. Het pro-Israëliëse

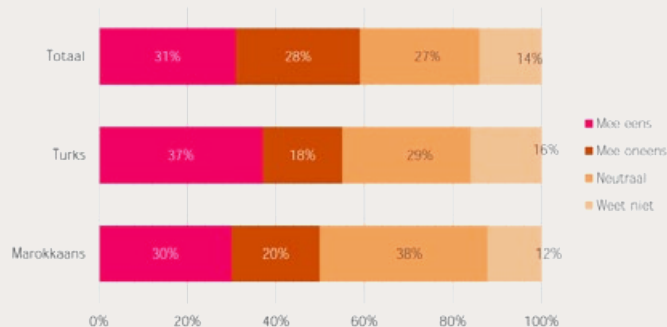
Sinds 7 oktober 2023 kan ik niet alles zeggen wat ik wil over de oorlog in het Midden Oosten.

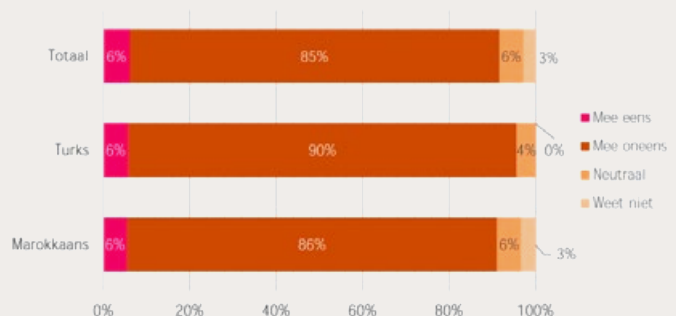
Ik heb minder vertrouwen in de media door de manier hoe ze het nieuws hebben gebracht

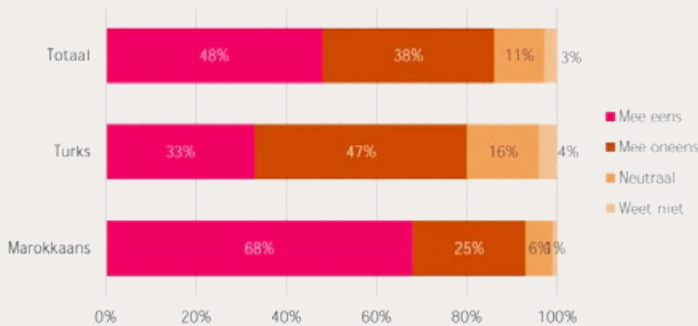
Door het politieke klimaat in Nederland overweeg ik serieus naar het buitenland te verhuizen als ik de kans krijg.

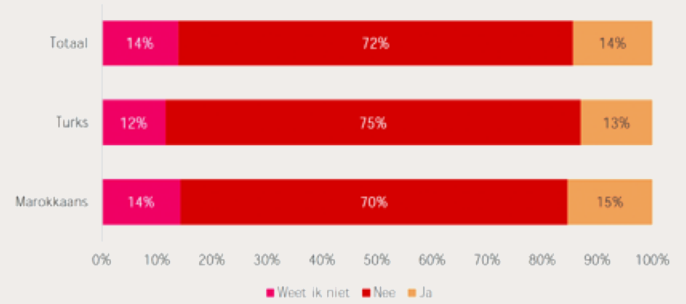
De Nederlandse media hebben op de juiste manier verslag gedaan van de rellen in Amsterdam (objectief/neutraal).

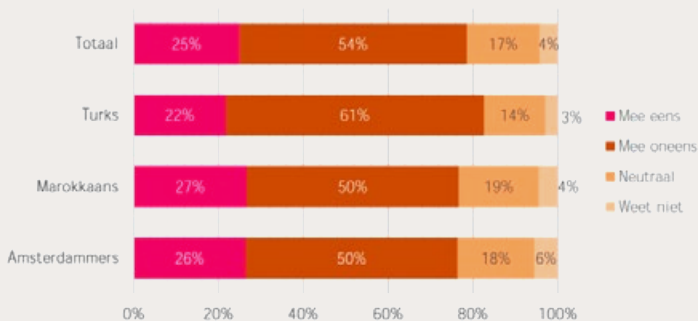
Door de gebeurtenissen in Amsterdam voel ik mij niet veilig in Nederland.

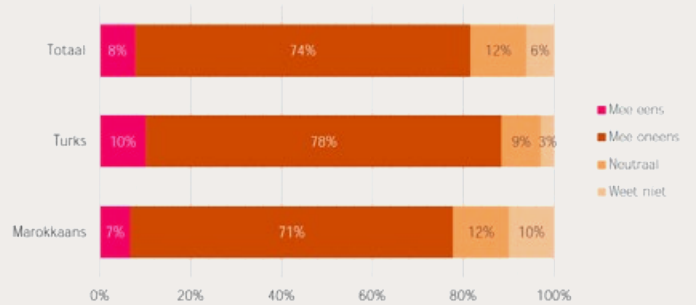
Heeft Nederland een integratieprobleem?

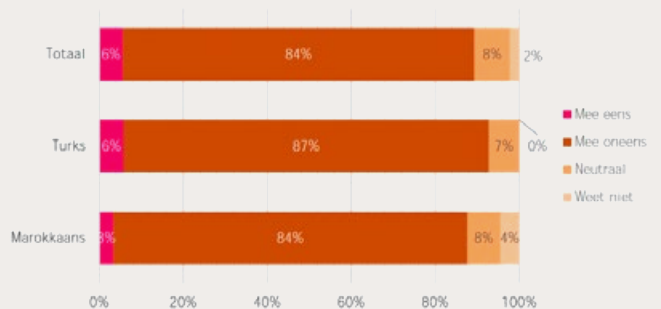
Door de gebeurtenissen in Amsterdam voel ik mij niet veilig in mijn buurt.

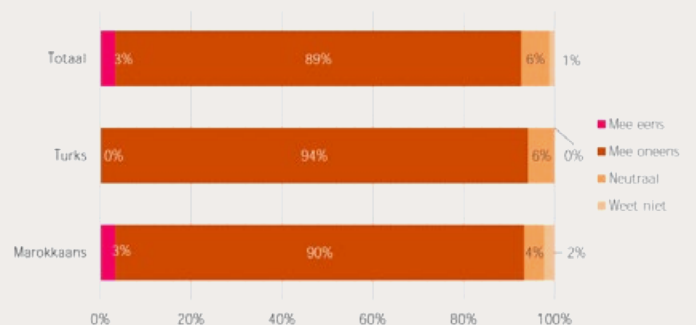
Ik vind het terecht dat (sommige) politici spreken over een integratiecrisis.

Ik vind het terecht dat (sommige) politici kritiek hebben op de islam.

Ik vind het terecht dat politici kritiek leveren op Marokkaanse Nederlanders.

CIDI had daarom eerder al aan-gifte gedaan tegen CestMocro.

Daarnaast ervaart twee derde van de ondervraagden dat het maatschappelijk klimaat sinds 7 oktober 2023 – de aan-slag door Hamas – onvrijer is geworden. Velen voelen zich niet meer vrij om te zeggen wat ze vinden. Een derde overweegt zelfs serieus om, als die kans zich voordoet, naar het buiten-land te verhuizen als de situatie in Nederland niet verbetert.

Het negatieve klimaat in de samenleving is voor een groot deel te wijten aan de media, vin-den islamitische, Marokkaanse en Turkse Nederlanders. De overgrote meerderheid vindt dat de media niet neutraal en objectief verslag hebben gedaan van wat er in Amsterdam is gebeurd. En ze geven aan dat ze

hierdoor minder vertrouwen in de media hebben.

Onveiliger in Nederland

Vooral Marokkaanse Nederlan-ders voelen zich door de gebeurtenissen in Amsterdam onveilig in Nederland: twee derde geeft aan dit gevoel te hebben. Onder Turkse Nederlanders leeft dit veel minder. Dit heeft alles te maken met de inhoud van het publieke debat, denkt Aziz el Kaddouri, omdat politici en media hun pijlen daarin sterk op de Marokkaanse bevolkings-groep richten.

Overigens is het niet per definitie zo dat mensen zich ook onveiliger voelen in hun eigen buurt. Slechts een kwart van de ondervraagden heeft dat gevoel. Waarschijnlijk komt dit mede doordat mensen hun buurt en

Op de cover.

hun burens meestal persoonlijk kennen. Die omgeving is meer vertrouwd. Volgens El Kaddouri speelt ook mee dat Marokkaanse en Turkse Nederlanders relatief vaak in dezelfde buurten wonen, dus onder gelijkgezinden. ‘Veel moslims wonen in diverse wijken waar mensen elkaar kennen en zich dus veiliger voelen. Onveiligheid wordt veelal ervaren buiten de eigen wijk of buurt.’

Geen ‘integratiecrisis’

Premier Dick Schoof sprak naar aanleiding van de rellen in Amsterdam van een ‘integratieprobleem’. Enkele dagen later zwakte hij dat weliswaar af door te stellen dat zijn woorden verkeerd waren ‘vertaald’. Hij baalde ervan dat door zijn verhaal het beeld was ontstaan dat

hij er als premier niet voor alle Nederlanders was.

Deze ‘damage control’ door de premier kon niet voorkomen dat de laatste weken de discussie sterk over integratie van moslims en Marokkaanse Nederlanders ging. Staatssecretaris Arjan Nobel (VVD) deed er een schepje bovenop, door in eenzijdige termen te spreken van ‘een groot integratieprobleem’. Hij beweerde dat ‘een groot deel van de islamitische jongeren’ niet instemt met Nederlandse waarden. Ook doorgaans gematigdere politici, zoals Henri Bontenbal van het CDA, hadden het over een ‘integratiecrisis’.

Islamitische, Marokkaanse en Turkse Nederlanders laten er geen onduidelijkheid over bestaan, dat zij dit spreken in

termen van ‘integratie’ afwijzen. Driekwart vindt het onterecht dat politici speken over een ‘integratiecrisis’. Acht tot negen op de tien ondervraagden vindt het verkeerd dat politici hun pijlen richten op moslims en op Marokkaanse Nederlanders. Bovenal zijn ze glashelder: Nederland heeft géén integratieprobleem.

Te veel aandacht voor antisemitisme

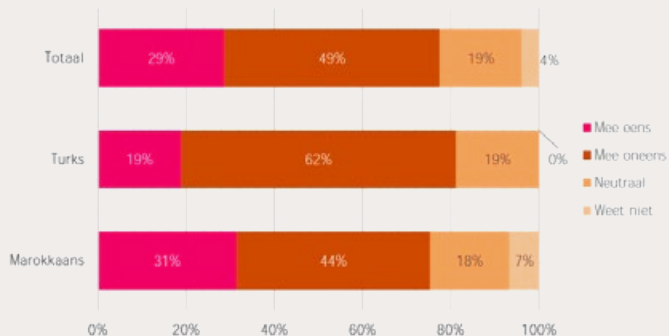
Veel aandacht ging in politiek en media uit naar antisemitische uitingen tijdens de rellen in Amsterdam. Joden voelen zich als gevolg hiervan onveiliger. Turkse en Marokkaanse Nederlanders vinden de aandacht voor antisemitisme onterecht. Slechts een kwart tot een derde is het eens met de manier

waarop politici en media hierop de aandacht vestigen. De helft vindt dit echter overtrokken. Zeker Turkse Nederlanders zijn sterk die mening toegedaan.

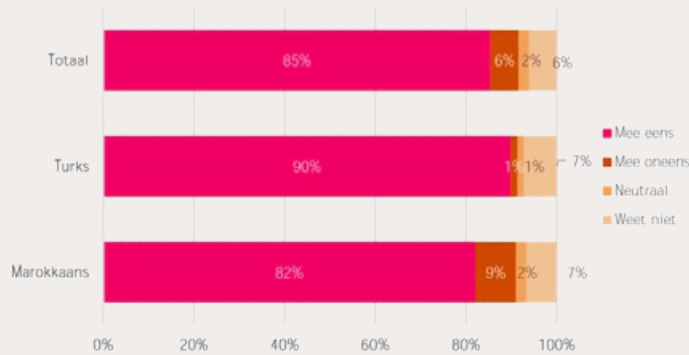
‘Respondenten vinden dat politici en publieke opinie kritiek op het beleid van de Israëlische regering in relatie tot de oorlog in Gaza al gauw bestempelen als antisemitisme’, legt El Kaddouri uit. ‘Dit vinden zij niet terecht. Wel zijn ze van mening dat echt antisemitisme aangepakt moet worden.’

De haat richting Joden is niet toegenomen in de samenleving, vinden de meeste ondervraagden. Slechts ruim 10 procent ziet wél een toename van antisemitisme. Waar het gaat over islamofobie, zijn de ervaringen duidelijk anders. Ruim drie-

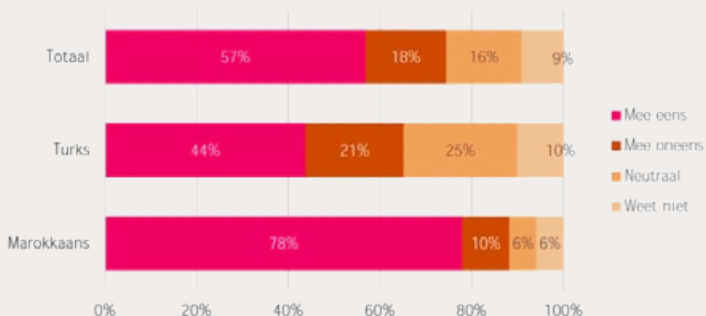
Ik vind het terecht dat politiek en media aandacht vragen voor antisemitisme.

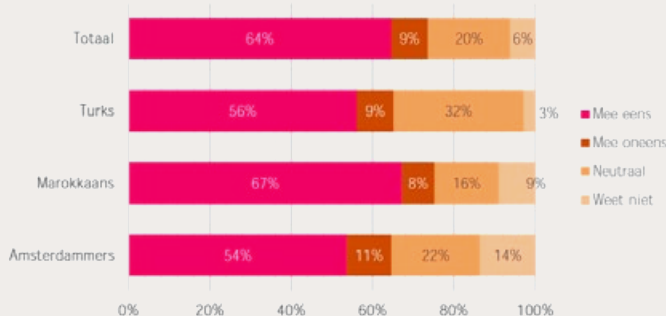
Kritiek op de staat Israël is geen antisemitisme.

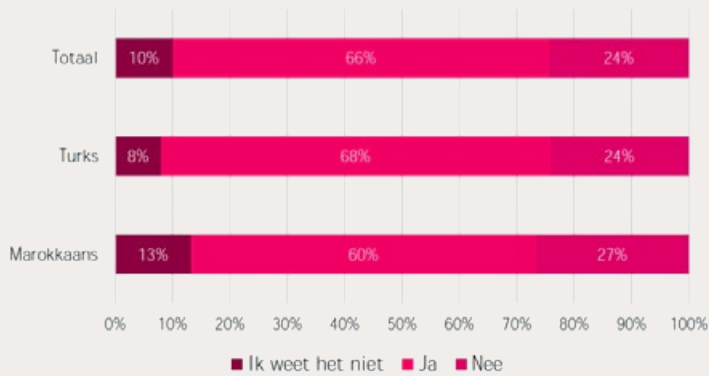
Haat tegen moslims is toegenomen in mijn omgeving sinds de rellen in Amsterdam.

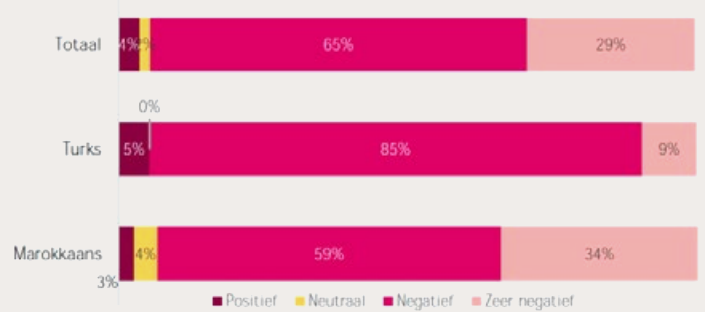
Ik vind dat Nederlandse joden niet (mede)verantwoordelijk zijn voor de oorlog in het Midden-Oosten.

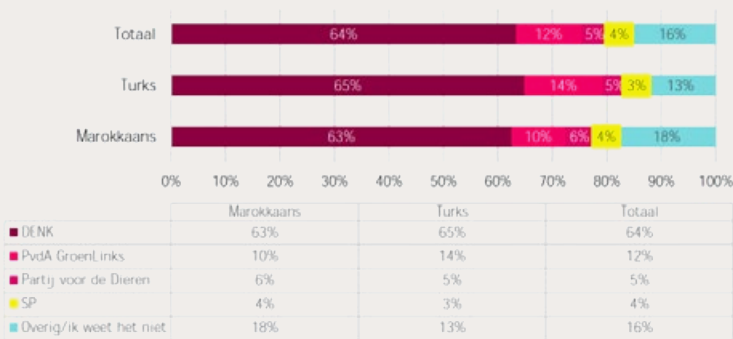
Gaat u stemmen?

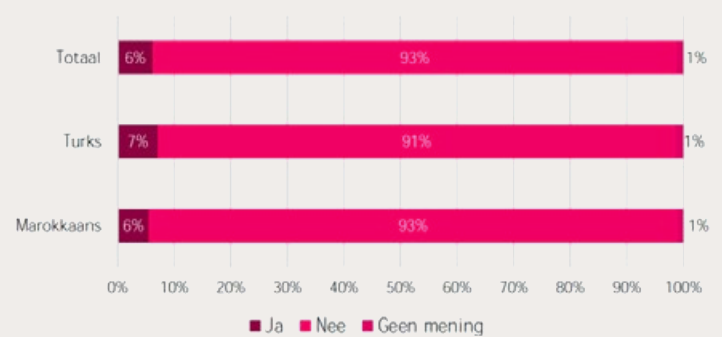
Wat vind je van de houding van het kabinet met betrekking tot de oorlog in Gaza en het Midden-Oosten?

Op welke partij gaat u stemmen?

Voel jij je vertegenwoordigd door de politiek als het gaat om de oorlog in Gaza en het Midden-Oosten?

kwart van de Marokkaanse Nederlanders vindt dat na de rellen in Amsterdam islamofobie is toegenomen. Dat mensen dit zo sterk ervaren, hangt ongetwijfeld samen met het feit dat deze vorm van haat en racisme hen zelf treft.

Kritiek op de staat Israël is geen antisemitisme. Dat is voor moslims en voor Turkse en Marokkaanse Nederlanders vanzelfsprekend. In de samenleving bestaat hierover discussie. Zeker organisaties als het CIDI en pro-Israëlische partijen als de SGP en de ChristenUnie vinden dat kritiek op Israël wel degelijk vaak antisemitisch is.

Ongeveer twee op de drie ondervraagden vindt dat Neder-

landse Joden niet verantwoordelijk te houden zijn voor wat de staat Israël doet. Hier is de verdeeldheid onder de ondervraagden relatief groter, zeker onder Turkse Nederlanders en Amsterdammers, waar bijna de helft neutraal of negatief staat tegenover deze stelling.

Stemvoorkeur: Denk

Ongeveer twee derde van de ondervraagden geeft aan te willen gaan stemmen, als er nieuwe verkiezingen komen. Dat ligt ruim onder het landelijk gemiddelde van de laatste jaren. De voorkeur ligt dan bij een ruime meerderheid bij Denk, maar enkelen kiezen voor GroenLinks-PvdA, Partij voor de Die-

ren of de SP.

Al die partijen staan voor een andere koers ten opzichte van het Midden-Oosten, dan wat het huidige kabinet voorstaat. Moslims en Marokkaanse en Turkse Nederlanders voelen zich dan ook absoluut niet vertegenwoordigd door de regering van Dick Schoof, die heel sterk op de hand is van Israël. Ze beoordelen die koers duidelijk negatief. ●

Dit nieuwsbericht is gebaseerd op onderzoek uitgevoerd door het Opiniehuis. Het veldwerk hiervoor vond plaats van 16 tot 19 november. Hiervoor heeft het Opiniehuis zijn online panelbestand gebruikt, aangevuld met het gericht benade-

ren van ondervertegenwoordigde groepen, zoals laagopgeleiden en ouderen. De onderzoeksresultaten zijn gebaseerd op reacties van 970 Nederlandse moslims – waaronder 300 Amsterdammers.

‘Mensen met migratieachtergrond carrière te maken’

Wie zich wil verdiepen in kansenongelijkheid in onderwijs en zorg, kan bijna niet om de onderzoeken van de socioloog Lianne Mulder heen. Zo toonde ze aan dat kandidaten met een niet-Europese achtergrond veel minder kans hebben om toegelaten te worden tot geneeskunde.

● EWOUDE BUTTER

Terwijl Mulder in haar prachtige tropische volkstuin verse groenten en kruiden voor me plukt, vertelt ze haar verhaal. ‘Zoals je ziet, ben ik allereerst een tuinder, en een trotse boerendochter. Verder ben ik socioloog en onderzoeker bij het UMC Utrecht. Maar als er geen ongelijke kansen waren geweest die ik wilde bestrijden, dan was ik het liefst hovenier geworden.’

Waarom ben je je gaan focussen op kansenongelijkheid?

‘Omdat ik niet tegen onrechtvaardigheid kan. Ongelijke kansen in het onderwijs bepalen voor een groot deel de mogelijkheden die mensen later in hun leven hebben. Dat heeft invloed op hun plek op de arbeidsmarkt, hun inkomen en hun gezondheid. Bovendien zorgt ongelijkheid in het onderwijs er mede voor dat veel topposities in ons land worden ingenomen door mensen die weinig tot nooit met structurele tegenwerking te maken hebben gehad. Dat zijn de zogenaamde ‘zeven vinkjes’ – dit verwijst naar zeven belangrijke eigenschappen die mensen met veel privileges volgens journalist Joris Luyendijk hebben. Ik wil graag iets doen aan een van de bronnen van die gebrekkige diversiteit, namelijk kansenongelijkheid, zodat we over twintig jaar in die topposities een goede afspiegeling van de maatschappij zien.’

Je hebt voor je onderzoek naar een enorme hoeveelheid gegevens gekeken. Wat waren je conclusies?

‘In een van de onderzoeken die ik uitvoerde bij het Amsterdam UMC, hebben mijn co-auteurs en ik aangetoond dat migratieachtergrond de belangrijkste invloed heeft op kansenongelijkheid, zelfs wanneer je er rekening mee houdt dat ook andere factoren een rol spelen, zoals geslacht, inkomen en opleiding, en of je ouders wel of niet in het onderwijs werken. In de meeste gevallen hebben mensen zonder migratieachtergrond of met een Europese achtergrond een hogere kans op toelating tot een opleiding dan mensen met bijvoorbeeld een Turkse of Marokkaanse achtergrond. Omdat dit bewijs is gebaseerd op harde data, is het moeilijk om de kansenongelijkheid nog te ontkennen.’

Daarnaast hoorde ik van artsen dat kansenongelijkheid ook speelt als mensen solliciteren voor een opleidingsplek voor arts in opleiding tot specialist – AIOS. Hier was nog geen grootschalig statistisch onderzoek naar gedaan, maar ik kwam op het idee om dit te gaan onderzoeken met gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Helaas is er in Nederland geen centraal aanmeldsysteem voor AIOS-plekken, dus we weten niet wie er heeft gesolliciteerd voor een opleidingsplek, maar we weten wel welke artsen formeel geregistreerd zijn als specialist. Wij hebben in dit onderzoek onder andere aangetoond dat vrouwe-

lijke artsen met een Marokkaanse achtergrond de allerlaagste kans hebben om momenteel medisch specialist te zijn. Uit onderzoek door een kinderarts in opleiding blijkt dat er allerlei zaken een rol spelen in selectieprocedures, die de diversiteit onder specialisten kunnen belemmeren. Mensen kijken te weinig naar objectieve functie-eisen om te bepalen wie de juiste kandidaat is en hebben een onbewuste voorkeur om mensen aan te nemen die op

dig is een netwerk te hebben in de medische wereld. Kinderen van bijvoorbeeld artsen hebben grote voordelen. Zij weten bijvoorbeeld vaker wat de ‘juiste’ dingen zijn die je op je CV moet hebben om een grotere kans te maken in een specifiek vakgebied.’

Jij hebt duidelijke ideeën over hoe die selectie eerlijker zou kunnen. Kun je dat uitleggen?

‘Ik denk dat we daarvoor moeten

‘Als we echt willen dat iedereen toegang heeft tot goede zorg, moeten we nu actie ondernemen en leren van wat elders wél werkt’

henzelf lijken. Bovendien is door weer een andere onderzoeker aangetoond dat sollicitanten met een niet-westerse migratieachtergrond en een academische doctorstitel een lagere kans hebben op een AIOS-plek dan sollicitanten met een westerse achtergrond die geen doctorstitel hebben.

Wat ik daarnaast regelmatig van artsen hoor, is dat als je een AIOS-plek wilt krijgen, het han-

kijken naar wat in het buitenland al goed werkt. In Schotland zijn universiteiten bijvoorbeeld al meer dan twintig jaar heel actief bezig om de toegang tot hoger onderwijs eerlijker te maken voor groepen voor wie dat niet vanzelfsprekend is. Ze kijken naar studenten met een specifieke sociaaleconomische achtergrond, naar studenten die wees geworden zijn, of die kind zijn van vluchtelingen. Ze erkennen

hebben minder kans om als arts

LIANNE MULDER. BEELD: BIANCA JANSEN

dat de weg naar de universiteit voor iedereen anders is en proberen die toegankelijker te maken. Het gaat erom dat degenen die geneeskunde willen studeren, geen belemmering ondervinden door hun achtergrond of omstandigheden.

We zouden in Nederland ook kunnen kijken naar kandidaten uit regio's waar nu grote tekorten zijn aan werknemers in de zorg, zoals delen van Friesland, Groningen of Zeeland. In Australië hebben ze een programma waarbij mensen die uit afgelegen gebieden komen, gegarandeerd een plek op de geneeskundeopleiding kunnen krijgen als ze beloven dat ze na hun studie in die gebieden gaan werken. Dit programma is succesvol omdat het niet alleen de kansongelijkheid in de toegang tot de universiteit aanpakt, maar ook de zorgtekorten op het platteland. Als we echt willen dat iedereen toegang heeft tot goede zorg, moeten we nu actie ondernemen en leren van wat elders wél werkt.'

Hoe reageren mensen op je bewijzen dat er sprake is van kansongelijkheid?

'Voor artsen van kleur is het uiteraard helemaal geen verrassing. Daarnaast zijn ook andere mensen blij dat het probleem eindelijk is aangetoond met harde data. Dan is er ook nog een groep mensen die geschrokken is van hoe groot de ongelijkheid daadwerkelijk is. Dit zijn allemaal mensen die verandering willen.

Daarnaast zijn er ook mensen, vaak 'zevenvinkers', die uitspreken dat het voor hun kind moeilijker zal worden om binnen te komen als er daadwerkelijk eerlijke kansen komen voor groepen die nu ondervetegenwoordigd zijn. Deze mensen pleiten er soms voor om de selectie te laten zoals die nu is, of ze pleiten voor een loting zonder enige vorm van weging. Maar ze vergeten dat een

loting niet echt gelijk is als het startpunt van kinderen ongelijk is. Deze groep praat over gelijkheid, maar houdt, wellicht onbewust, juist de bestaande ongelijkheid in stand door er niet voor te willen compenseren. Niet altijd met kwade bedoelingen hoor. Ik merk in gesprekken dat sommige van deze mensen weinig ervaring hebben met geïnstitutionaliseerde sociale ongelijkheid. Uiteindelijk is kansongelijkheid een systemisch probleem. Het zit verweven in alle sectoren van onze samenleving.

daten uit Caribisch Nederland, waar de omstandigheden duidelijk anders zijn dan hier. Maar er is een wetwijziging nodig om echt iets te kunnen veranderen in de selectieprocedures om rekening te houden met bijvoorbeeld sociaaleconomische ongelijkheid. Ik weet niet of daarvoor een meerderheid is in de Tweede Kamer. De Algemene Wet Gelijke Behandeling moet bijvoorbeeld aangepast worden, zodat het mogelijk wordt om mensen met een bepaalde sociaaleconomische status een voorkeursbehandeling te geven.

voordat ze in de zorg terechtkomen. Dus je moet het probleem van de gebrekkige diversiteit bij de bron aanpakken. Bovendien zou ik meer samenwerken met alle ministeries die zich bezighouden met armoedebeleid en sociale ongelijkheid. Veel problemen waarmee zorgprofessionals worden geconfronteerd, zijn mede het gevolg van bijvoorbeeld armoede, bestaansonzekerheid, discriminatie, racisme en andere vormen van onrechtvaardigheid. Als we deze problemen niet structureel aanpakken, blijven we in de zorg pleisters plakken zonder de onderliggende problemen op te lossen. En natuurlijk zou ik mij volop inzetten om discriminatie van zorgprofessionals en studenten aan te pakken. Je kan niet blijven klagen over personeelstekorten als je niets doet tegen de discriminatie die goede zorgverleners de sector uit jaagt.'

Met wat voor onderzoek ben je nu bezig?

'Ik onderzoek nu de diversiteit onder zorgverleners die bevoegd zijn om een beroep in de zorg uit te oefenen. Ik kijk of er sprake is van kansongelijkheid onder bijvoorbeeld verpleegkundigen, apothekers of artsen om zich te kunnen specialiseren. Samen met studenten en zorgverleners werken we aan onderzoeken per specialisme. Door middel van interviews willen we ook inzicht krijgen in persoonlijke ervaringen met afwijzingen en onbewuste vooroordelen tijdens selectieprocessen. Het ministerie van Volksgezondheid financiert dit deels, maar dat is nog niet genoeg. Ik werk daarom deels onbetaald en gebruik daarnaast crowdfundingplatform GoFundMe om een deel van de kosten te dekken.'

En als je klaar bent? Ga je dan hovenier worden?

'Haha, wie weet. Ik vrees alleen dat het nog wel even duurt.' ●

'Je kan niet blijven klagen over personeelstekorten als je niets doet tegen de discriminatie die goede zorgverleners de sector uit jaagt'

Daarom is het zo belangrijk om bij een selectieprocedure niet slechts te kijken naar het eindresultaat, maar ook rekening te houden met de ongelijke omstandigheden waarin dat resultaat tot stand is gekomen. En daar is ook brede steun voor, laat ons onlangs gepubliceerde draagvlakonderzoek zien.'

Is er politieke steun voor een andere manier van werving en selectie?

'Er is steun als het gaat om kandi-

Ik hoop dat mensen uiteindelijk inzien dat dit niet gaat om diversiteit omdat het 'leuk' staat. Deze diversiteit is essentieel voor betere toegang tot zorg voor ons allemaal, overal in Nederland.'

Stel dat dit kabinet valt en jij wordt gevraagd als nieuwe minister van Volksgezondheid. Wat zou je als eerste doen?

'Ik zou de samenwerking met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap intensiveren. Zorgprofessionals gaan eerst door het onderwijssysteem

TAYFUN BALCIK

Journalist en historicus.

Ik heb me nog nooit zo onveilig gevoeld

Op momenten van grote polarisatie, zoals vorige maand, gaat het apperverkeer ook bij mij keihard omhoog. Vrienden vertellen me op hoge toon wat er mis is met landelijke media en onze overheid. En kan ik ze ongelijk geven? Bijna het gehele Amsterdamse bestuur en de landelijke media zijn met de Israëlische propaganda meegegaan over een zogenoemde 'pogrom' tegen Joden.

Niemand benoemde het terroriseren van de plaatselijke Amsterdamse bevolking door Israëlische voetbalhooligans, dat daaraan voorafging. We zijn heel wantrouwend wanneer moslims worden aangevalen, maar lijken zonder al te veel feitenonderzoek mee te gaan in een glijbaan van leugens, die doelbewust door extremistische leden van dit extreemrechtse kabinet dag in dag uit worden verspreid.

Gelukkig is de burgemeester van Amsterdam daar nu van teruggekomen en heeft ze bij *Nieuwsuur* gezegd dat ze het niet meer over een pogrom zou hebben. Maar dat een land zo hard kan vallen voor de leugens van buitenlandse mogendheden, maakt me eerlijk gezegd bang.

Ja, ik kan de argwanende lezer

'Moet ik blij zijn dat Nora Achahbar eindelijk is opgestapt?'

al horen denken. Natuurlijk veroordeel ik het gewelddadige antisemitisme dat door mijn eigen Marokkaanse en islamitische Amsterdammers is geuit. Maar – en iedereen die vindt dat er geen 'maar' zou mogen zijn na zo'n veroordeling en dus aan één oog blind wenst te zijn voor de context hoeft wat mij betreft niet verder te lezen.

De straat laat niet met zich solen en neemt wraak wanneer er geen gerechtigheid is. En dat is nou precies waarom ons rechtssysteem ooit is bedacht: om eigenrichting en de wetten van de straat in te dammen, zodat we op een civiele manier met onze geschillen kunnen omgaan.

Er worden al meer dan een jaar dag in, dag uit Palestijnse kinderen gebombardeerd met steun van de Nederlandse staat. Elke dag gaan er

moslims dood in een genocidale oorlog die zich steeds meer lijkt uit te breiden in de regio. Natuurlijk doet dat iets met ons, zoals het ook voor Amsterdamse Joden traumatiserend was wat er op 7 oktober gebeurde en sindsdien nog steeds plaatsvindt in die verdoemde regio.

We horen politici constant verwijzen naar 7 oktober, maar niet naar de genocide in Gaza. We horen politici en media constant over Jodenhaat, maar niet over islamofobie en racisme. We horen politiek Den Haag constant hun moslimhaat uitbraken op tv en sociale media, en dan moet ik blij zijn dat Nora Achahbar eindelijk is opgestapt? Nee, ze had daar, zeker als Marokkaan, nooit aan moeten deelnemen. Je hoeft een riool niet in te gaan om te weten dat je kleren vies worden.

Ik heb me nog nooit zo onveilig

gevoeld in mijn eigen stad. Een overheid die doelbewust verdeling en haat aanwakkert. Ze kunnen de woningcrisis niet oplossen, maar de boel wel verder verzieken voor ons allemaal. Dat is het enige waar ze goed in zijn, terwijl jij nog twintig jaar kunt wachten op een sociale huurwoning.

Iedereen die mij kent, weet wat voor rustig persoon ik ben. Mijn oudere broer heeft daar een ietwat andere mening over, maar buitenshuis ben ik altijd de beschaafdheid zelve geweest. Maar wat er de afgelopen periode is gebeurd in mijn eigen stad, heeft iets in mij doen knappen. Mijn geloof in de Nederlandse droom hing al aan een zijden draadje, maar nu lijkt de Amsterdamse droom ook kwetsbaar. Er moeten nog heel veel autochtone, witte Nederlanders integreren in onze levens voordat dit ooit goedkomt.

Ja, witte stadsplanners van de gemeente Amsterdam, ik heb het ook over jullie. Je kunt ons niet decennialang in getto's wegstoppen en daarna klagen dat we niet integreren. Integratie moet van twee kanten komen. Dus meer sociale huurwoningen in Amsterdam-Zuid, Noord en het centrum graag, zodat we het op loopafstand over antisemitisme, islamofobie, gentrificatie én genocide kunnen hebben. •

BlueSky: blauwe hoop in bange

De afgelopen weken zijn veel mensen overgestapt naar BlueSky, dat zichzelf profileert als een vriendelijk alternatief voor X. De reden? Veel gebruikers voelen zich niet langer thuis op X, waar trollen andersdenkenden lastigvallen en extreme meningen domineren.

● EWOUT KLEI

Een belangrijk moment was 6 november, de dag waarop bekend werd dat Donald Trump de Amerikaanse presidentsverkiezingen had gewonnen. Trump was in 2021 van Twitter afgegooid, de voorloper van X, maar toen Elon Musk in 2022 het bedrijf opkocht mocht de omstreden politicus weer terugkeren op het platform. Musk hief de ban ook op voor veel andere controversiële twittergebruikers, waaronder coronawappies en QAnon-complotdenkers. De sfeer werd daarna een stuk grimmiger op Twitter, dat Musk herdoopte in X. Mensen met een onwelgevalige mening kregen tientallen, honderden, soms wel duizenden X-gebruikers over zich heen, die gingen schelden en intimideren. Vorig jaar was BlueSky opgericht als een alternatief voor X, maar dankzij de

overwinning van Trump heeft dit nieuwe platform pas echt de wind in de zeilen.

Oost-Europadeskundige Hidde Bouwmeester is ruim een jaar actief op BlueSky. 'Ik was vorig jaar al actief op het platform, na hiervoor te zijn uitge-

meer lezers te krijgen voor mijn stukken. Veel leverde dat niet op, begin november had ik nog geen 500 volgers.' Maar vanaf 6 november ging het heel snel. 'Er was vroeger nauwelijks engagement op BlueSky, nu opeens zag ik allemaal gesprekken ont-

telde hij aan EenVandaag: 'Je wordt eigenlijk alleen maar bevestigd in je eigen mening. Dus ja, wat heb je daar dan nog eigenlijk aan? Behalve dat je daar lekker veel hartjes, likes en reacties op krijgt.' Dreigt BlueSky hierdoor te veranderen in een linkse echoput? Bouwmeester denkt van niet. 'De Nederlandse journalisten en opiniemakers die het nu heel goed doen op BlueSky zijn Chris Klomp, Chris Aalberts en Wouters Louwerens. Zij zijn vooral heel inhoudelijk. Daarnaast zijn er ook centrumrechtse gebruikers actief, zoals het Rotterdamse VVD-raadslid Erik Verweij, CDA-Kamerlid Derk Boswijk, VVD-Europarlementariër Bart Groothuis en *EW Magazine*-columnist Mark Thiessen. BlueSky belooft extreme meningen niet, ook niet rage bait (een bericht dat veel woedende reacties oproept, red.) van de linkerkant. Je ziet dat X-gebruikers met zulke meningen veel minder volgers hebben op BlueSky.'

'Omdat BlueSky niet aan algoritmes doet, is er ook meer ruimte voor genuanceerde draadjes'

nodigd door een X-vriend. Aanvankelijk kopieerde ik mijn berichten van X en plaatste ze vervolgens op BlueSky, om zo

staan. Er was wat aan de hand. En in korte tijd kreeg ik er veel meer volgers bij: nu heb ik er meer dan 8700. Vroeger postte ik eerst op X en daarna op BlueSky, maar nu is het net andersom. En het mooie is: omdat BlueSky niet aan algoritmes doet, is er ook meer ruimte voor genuanceerde draadjes. Op X zag je zulke draadjes nooit in je tijdlijn, want zulke verhalen roepen te weinig emotie op, zouden te saai zijn. Maar BlueSky doet deze inhoudelijke draadjes wel recht.'

Opiniemakers en journalisten

Volgens social media-expert Joey Scheufler schuilt er in BlueSky ook een gevaar, zo ver-

Gebruikers blokkeren

Het nieuwe platform geeft gebruikers veel tools om andere gebruikers te blokkeren. 'Zo is de Russische staatszender Russia Today zonder een bericht te hebben geplaatst al geblokkt op BlueSky, omdat het een propan-dazender van Poetin is', vertelt Bouwmeester. 'Ook werden de omstreden influencer Andrew Tate en de ultrarechtse Britse politicus Nigel Farage al vrij snel geblokkt door het platform, vanwege de trolberichten die ze schreven. Dit is denk ik wel terecht. Toch ligt het gevaar van misbruik op de loer, dat mensen preventief geblokkt worden van-

dagen

DE VERKOZEN AMERIKAANSE PRESIDENT DONALD TRUMP, ZANGER KID ROCK EN ELON MUSK, CEO VAN X POSEREN VOOR EEN FOTO, 16 NOVEMBER 2024. BEELD: KENA BETANCUR/AFP

‘Volgens social media-expert Joey Scheufler schuilt er in BlueSky ook een gevaar, zo ver telde hij aan EenVandaag: ‘Je wordt eigenlijk alleen maar bevestigd in je eigen mening’

wege hun rechtse reputatie of wanneer ze op een nette manier een onwelgevallige mening ventileren. Ik zou het bijvoorbeeld een slechte zaak vinden als GeenStijl, puur en alleen omdat het een uitgesproken rechts online medium is, meteen zal worden gecancelled op BlueSky. Niettemin geloof ik dat dit zich uiteindelijk wel recht zal trekken. BlueSky is een korte tijd enorm gegroeid. Ze hebben meer moderators nodig, om een eerlijk moderatiebeleid te voeren. Op dit moment hebben ze een capaciteitsprobleem en

wordt het moderatiebeleid door de community gevoerd.’ ●

Bouwmeester blijft op beide platformen, BlueSky en X, actief, zegt hij. ‘We moeten oppassen voor verzuiling. Dat alle rechtse mensen op X zitten, en alle linkse mensen op BlueSky. Maar ik zie dit niet zo snel gebeuren. Wel zie je dat politici van PVV, Forum voor Democratie en JA21 BlueSky links laten liggen. Maar dat is logisch. Zij zien BlueSky als een extreemlinks platform, en zien ook mij als extreemlinks.’

Waarom we in de asielcrisis blij

De kranten staan er vol mee, politici hebben er de mond vol van. We hebben een asielcrisis, we kunnen het allemaal niet meer aan. Volgens mediawetenschapper Mirjam Vossen is dit een frame, dat bepaalt hoe we de wereld om ons heen zien en beschrijven.

● MAJORIE VAN LEIJEN

Vossen is gepro-moveerd op onderzoek naar de framing van wereldwijde armoede. De laatste vier jaar heeft ze zich beziggehouden met migratie. Want in gesprekken over migratie is eenzijdige framing een probleem, vindt ze. 'Een frame is een perspectief, een lens waarmee je naar een onderwerp kunt kijken. Dat uit zich in woorden, in beelden of in redeneringen die je gebruikt.' Wat betreft migratie is het dominante frame volgens Vossen al een aantal jaren dat van de 'asielcrisis' – het 'falende systeem' en een behoefte aan 'controle'.

'Het is chaos, we kunnen het niet aan, er komen er te veel. Dat is één manier om naar migratie te kijken en ik zie dat die al jarenlang sterk domineert.'

Om te begrijpen of er werkelijk sprake is van een asielcrisis, verwijst ze naar het boek *Hoe migratie echt werkt* van Hein de Haas. Zelf is ze meer bezig met de manier waarop we hierover schrijven, rapporteren en zelfs nadenken.

Hoe doen de media het op dit moment als het gaat over migratie en vluchtelingen?

'Het frame van het falende systeem domineert al een poos in de media. Dat is begonnen met de berichtgeving over Ter Apel. Twee jaar geleden kregen we voor het eerst beelden te zien van mensen die op het gras slapen. Het Rode Kruis moest eraan te pas komen. Dat heeft heel veel impact gehad.'

Waarom is dit bezwaarlijk?

'Het bezwaar is dat de komst van asielzoekers gelijk wordt gesteld aan de komst van problemen. Want de situatie in Ter Apel – en in mindere mate in Budel, waar kansloze asielaanvragers terecht komen – is wat mensen zien.

worden, dat we het niet aankunnen. Bovendien is er vaak impliciet een oplossing verbonden aan dit perspectief. Want als je 'overspoeld' wordt, dan ga je dijken bouwen. Heb je last van een 'migratiegolf', dan ga je die indammen.'

'Als je 'overspoeld' wordt, dan ga je dijken bouwen. Heb je last van een 'migratiegolf', dan ga je die indammen'

Maar in de meeste azc's is er eigenlijk nauwelijks iets aan de hand. Daar gaan journalisten niet heen.

'Het gebruik van een bepaald frame an sich is niet verkeerd. Het is onvermijdelijk dat journalisten dit doen. Als er mensen buiten slapen in Ter Apel, om even bij dat voorbeeld te blijven, is dat iets wat we als samenleving niet willen. Dan is het je journalistieke plicht om daar aandacht aan te besteden. Dus die keuze om dat te belichten met het frame van het falende systeem, is journalistiek valide.

'Het probleem zit hem echter in de optelsom van de veelheid aan berichten met datzelfde perspectief. Hierdoor wordt je als samenleving constant bevestigd in het gevoel dat we overspoeld

Het is geen toeval dat deze bewoordingen op een of andere manier te maken hebben met water, legt Vossen uit. 'Dit is heel gangbaar in Nederland, er is zelfs een woord voor: watertaal. Dit soort termen worden gebruikt door de media, maar ook door hulporganisaties en politici. De PVV heeft het zelfs over een tsunami. Water moet je beheersen. Het gebruik van deze termen triggert het controle-frame, het idee dat we actie moeten ondernemen om deze vloedstroom de baas te worden. Terwijl je ook gewoon 'de komst van vluchtelingen' kunt zeggen.'

Wat kunnen journalisten doen om te voorkomen dat ze meewerken aan een eenzijdige en negatieve framing?

'Je kunt ook de lezer triggeren met verhalen waar niet bij voorbaat een negatief conflict in zit. Bijvoorbeeld: als gemeenten straks de Spreidingswet gaan uitvoeren, zullen zij inspraakavonden gaan organiseren om de komst van opvanglocaties te bespreken. Een natuurlijke neiging van journalisten zou kunnen zijn om alleen naar zo'n avond toe te gaan als de spanningen oplopen. Maar je kunt als redactie ook rapporteren over de gevallen waar het goed gaat. Het is belangrijk de balans in

ven geloven

MIRJAM VOSSSEN: 'HET FRAME VAN HET FALENDE SYSTEEM BEGON MET DE BERICHTGEVING OVER TER APEL.' BEELD: WIKIMEDIA COMMONS

‘We geloven nu allemaal dat er een
asielcrisis is, omdat Geert Wilders het
op de agenda zette’

de gaten te houden.’

Op welke manier zou er dan over Ter Apel bericht moeten worden?

‘Ten eerste, je zou je als redactie kunnen afvragen of het iedere keer op het journaal of in de krant moet komen als er problemen zijn. Als je naar Ter Apel gaat, kun je je ook meer bewust zijn van de beeldvorming die je creëert. Dit is lastig op die specifieke plek, want je mag er niet binnenkomen. Wanneer er een tekort aan slaap-

plekken is, mogen de vrouwen en kinderen naar binnen en blijven er mannen buiten. We krijgen dan vooral beelden te zien van alleenreizende mannen en het is nu eenmaal zo dat er meer sympathie is voor vrouwen en kinderen die gevlucht zijn. Nu is het wel zo dat er meer mannelijke asielzoekers zijn, maar door alleen hen in beeld te brengen, krijg je toch een beeldvorming die niet klopt en die een impact heeft op hoe men in Nederland over asielzoekers denkt.

Samenleving.

‘Tot slot zie je dat asielzoekers erg anoniem blijven. In plaats van een camera te zetten op zo’n groep mannen, kun je mensen ook in beeld brengen met naam en toenaam en een verhaal. Daardoor worden zij voor de lezer en kijker personen.’

Cijfers in de media

Naast woord en beeld kunnen ook cijfers een scheef beeld schetsen. Dat is vooral hulporganisaties aan te rekenen. In zijn boek legt Hein de Haas uit dat organisaties als de International Organization for Migration (IOM) en de VN bewust die cijfers presenteren die een grimmig beeld laten zien, terwijl er vaak ook een ander beeld mogelijk is. Zo is de laatste twintig jaar niet alleen het aantal migranten gestegen, maar ook de totale wereldbevolking. Als je het aantal migranten zou kwalificeren als percentage van de wereldbevolking, zie je dat hun aandeel in

deze periode gelijk is gebleven.

‘Hier heb ik me ook veel in verdiept’ vertelt Vossen. ‘Een ander probleem dat De Haas beschrijft, is dat mensen heel lang de kwalificatie ‘vluchteling’ behouden, waardoor de cijfers een misleidend beeld geven. Veruit de meeste vluchtelingen zijn niet onderweg, maar wonen ergens. Vaak al jarenlang, soms generaties lang. Denk bijvoorbeeld aan Palestijnse vluchtelingen in Jordanië. Omdat ze nog steeds een vluchtelingenstatus hebben en geen burgerrechten krijgen, blijven ze meetellen als vluchtelingen in de cijfers van het IOM of UNHCR.’

‘Het probleem hiervan is dat de cijfers van deze organisaties, en termen als ‘mensen op de vlucht’, het beeld oproepen van grote groepen mensen die ergens naartoe gaan, terwijl dit niet klopt. Slechts een klein deel van dat aantal is daadwerkelijk onderweg.’

Waarom doen deze organisaties dat?

‘Omdat ze hiermee de urgentie van het probleem groter maken. Hun natuurlijke modus is om de noodklok te luiden. Dat zie je bij allerlei soorten organisaties. Als ze data vinden om dat te ondersteunen, dan gebruiken ze die. Dat kan soms ten koste gaan van de nuance.’

‘Ik heb weleens gesprekken hierover gehad met directeurs van vluchtelingenorganisaties. Ik heb er namelijk moeite mee dat ze dit doen. Niet alleen omdat het feitelijk een verkeerd beeld schetst, maar ook omdat de mensen die al negatief tegenover de komst van vluchtelingen staan, alleen maar gesterkt worden in hun idee dat er nog veel meer gaan komen. Dus deze manier van rapporteren heeft een averechts effect ten opzichte van wat zij eigenlijk zouden willen bereiken. Het versterkt misschien het draagvlak bij het kleine groepje dat toch al hun achterban is, maar ook de weerstand bij een grote groep in de samenleving die de komst van vluchtelingen niet ziet zitten. Zij zullen denken: dan moeten we nog meer ons best doen om te zorgen dat we de aantallen onder controle houden.’

En als media maken we ook gebruik van deze cijfers.

‘Ja. Je moet eigenlijk echt in al die cijfers duiken om te kijken waar ze vandaan komen. Dat is lastig, want meestal moet je een verhaal snel schrijven. IOM of UNHCR zouden betrouwbare bronnen moeten zijn. Ik wantrouw intussen zelf eigenlijk stelselmatig alle cijfers van hulporganisaties, omdat ze er belang bij hebben om te alarmeren. En dit geldt dus ook voor sommige gerespecteerde VN-organisaties.’

‘Tegelijkertijd vermoed ik dat de journalisten die hierover schrijven waarschijnlijk wel het grotere plaatje zien. Toen ik

onderzoek deed naar de manier waarop over armoede werd geschreven, heb ik een keer een poll uitgezet onder journalisten die dit onderwerp in hun portefeuille hadden. Zij waren wel degelijk op de hoogte van de bredere trends. Maar als ik naar hun artikelen keek, zag ik dat niet terug. In de artikelen bleven ze vooral de narigheid benadrukken. Toen ik ze vroeg hoe ze de insteek van hun artikelen bepaalden, kwamen ze met motieven als ‘nieuwsroutine’. Ik denk dat bij onderwerpen als migratie, en dan vooral vluchtelingen, eenzelfde soort fenomeen speelt.’

Stel dat journalisten een maand lang alleen maar positieve verhalen over vluchtelingen zouden schrijven. Zou dat dan publieke opinie beïnvloeden?

‘Dat is een lastige vraag. Ik ben geneigd om te denken van wel, maar het is heel moeilijk om dat met onderzoek aan te tonen. Het zou ook nog weleens kunnen tegenvallen. Politici zijn namelijk ook in staat om de media te manipuleren. We geloven nu allemaal dat er een asielcrisis is, omdat Geert Wilders het op de agenda zette. Dit is door de media geaccepteerd als het gangbare verhaal, al lees ik ook wel aardig wat kritische opinies die dat dan weerleggen.’

‘Het opvallende is dat mensen heel tegenstrijdige ideeën hebben als het om vluchtelingen gaat. Ik denk dat een groot deel van de Nederlanders vindt dat we vluchtelingen moeten helpen, maar dat gevoel wordt nauwelijks meer aangesproken door de dominante framing in de media. Het hele discours is momenteel gekaapt door het frame van het falende systeem, het idee dat we het niet meer aankunnen. In Nederland houden we van sociale orde en dit frame herinnert ons aan het feit dat we dat nu niet hebben. Daarom blijft het ons triggeren.’ ●

MIRJAM VOSSSEN

Opinie.

Misschien kan ik doen alsof ik een Nederlander ben

'Kan ik ooit volledig integreren, of is dat onmogelijk?' vraagt Hasim Yilmaz zich af. Deze Turkse vluchteling schreef er een opiniestuk over.

Ik ben een 26-jarige islamitische vluchteling uit Turkije. Wat Wilders heeft gezegd over islamitische jongeren en het mislukken van de integratie zette me aan het denken. Kan ik ooit volledig integreren, of is dat onmogelijk? Ten eerste ben ik etnisch Turks. Ik ben niet trots op mijn etniciteit of zo, maar ik ben als Turk in een Turkse familie in Turkije geboren. Zelfs al ben ik niet trots dat ik Turks ben, is Turk zijn toch een belangrijk deel van mijn identiteit. Kan ik ooit een Nederlander worden dan? Misschien kan ik doen alsof ik een Nederlander ben. Maar helaas heb ik gewoon niet de juiste kleur. Dat zal niet lukken!

Maar is etniciteit de enige manier om te integreren? Als ik een paspoort van het Koninkrijk der Nederlanden krijg, is dat dan voldoende? Ik denk dat de meeste jongeren die Wilders bekritiseerde ook paspoorten hadden, of misschien zelfs nooit buiten Europa zijn geweest. Dus een paspoort alleen is, denk ik, niet genoeg om te bewijzen dat ik geïntegreerd ben.

Misschien kan ik heel goed Nederlands leren, meer dan vereist door de IND. Nu ben ik bijna

BUURTBEWONERS DOEN BOODSCHAPPEN OP PLEIN 40 – 45 IN AMSTERDAM, 24 NOVEMBER 2024. BEELD: NICK GAMMON/AFP

'Ik denk niet dat Wilders vindt dat die mensen zijn geïntegreerd'

klaar met een cursus Nederlands op minimaal c1-niveau. Veel Nederlanders zeggen na een paar zinnen dat mijn Nederlands echt goed is. Dat klinkt als een compliment, maar zou een Nederlander dat ook tegen een andere Nederlander zeggen? Ik hoor dat mijn 'tweede en derde generatie' vrienden ook zulke complimenten krijgen. Het zou kunnen dat heel goed Nederlands spreken een manier is

om integratie te bereiken. Maar ik twijfel nog.

Misschien gaat integratie over geloof. Ik zou mijn religie niet veranderen, maar ik kan proberen alcohol te drinken. Ik kan naar feestjes gaan. Ik kan dronken worden, liedjes zingen en praten met mooie meisjes. Maar ik zie soms dronken allochtonen, en ik denk niet dat Wilders vindt dat die mensen zijn geïntegreerd.

Misschien maak ik het te moeilijk. En is gewoon een baan vinden en werken voldoende. Hoewel een vriend van mij, die werkt bij een overheidsinstelling met een hoge opleiding, vertelde dat je soms moet doen alsof je een beetje dom bent. Hij zei: 'Je collega's vinden het niet superleuk als een allochtoon heel hard werkt en solliciteert naar betere functies.' Ik geloof dat een hardwerkende en succesvolle islamitische allochtoon Wilders niet gelukkig zou maken.

Ik probeer nog steeds beter te integreren. Ik doe vrijwilligerswerk bij VluchtelingenWerk, ik studeer, ik volg een cursus Nederlands, ik probeer zoveel mogelijk met mijn burens om te gaan. Ik heb kerstkaarten besteld om mijn Nederlandse kennissen te feliciteren. Maar of mijn integratie nu bijna klaar is? Daar ben ik niet zeker van. Misschien heeft Wilders gelijk. Misschien is het onmogelijk om volledig te integreren. ●

ABDELKADER BENALI

Schrijver.

De weekendschool is er om te schuilen

Op de weekendschool van mijn kinderen leren ze niet dat 'Hitler de klus had moeten afmaken', ze leren dat zij werelden in zich dragen. Wat ze leren is dat het huis van de taal vele kamers kent. Ze leren over engelen die verhalen brengen; ze leren over de hemel en de aarde; ze leren over de man die de zee liet splijten. Wat er ook gebeurt is dat de kinderen elkaar in de haren zitten. Ze spelen alsof hun leven er vanaf hangt. Wat die kinderen delen is dat ze kind zijn en dat het niet erg is om kind zijn, ongeacht je afkomst.

Het geeft ons ouders iets van trots en ook opluchting dat we onze kinderen deze school kunnen bieden. We groeiden op in grote gezinnen in kleine woningen waar we moesten vechten om een stuk brood. We droomden van succes want succes was de weg naar acceptatie. Het is een vrome leugen gebleken. We waren piepjong op 9/11 en werden stokoud op 9/11. De nacht kwam over ons en in het duister zochten we op de tast onze weg. We bezwoeren onze kinderen naar een hoger niveau te tillen, weg van de duisternis. We gingen meedoen in de samenleving; haalden de diploma's en certifica-

ten en negeerden al die stemmen die zeiden: 'Je kan het niet, dit is niet voor jou weggelegd, wees je bewust van je beperkingen.' Tegen beter weten in hoopten we op verlossing.

naar de weekendschool omdat onze kinderen ook moeten kunnen schuilen, weg van de laster en de haat. We brengen onze kinderen naar de weekendschool omdat we de leugens zat zijn.

hebben gemaakt.

Dus ja, we begrijpen waarom in het kader van een hernieuwde aanval op bevolkingsgroepen ons toevluchtsoord vernietigd moet worden. We begrijpen heel goed dat de pijlen gericht zijn op een plek van rust, reinheid en regelmaat waar onze kinderen prinsessen en prinsessen zijn, en dat dit een manier is om ons op onze plek te wijzen. We zijn advocaten, mensenrechtenactivisten, columnisten, wetenschappers en visionairs. We kijken door de leugens heen en laten ons geen schrik aanjagen. Want wij worden geholpen door een formidabele partij: onze kinderen. Zij zijn ons morele kompas. Daar komen we niet onderuit. Ze wijzen ons de weg. Wat wij voor hen doen, dat is goed.

De afgelopen weken is geprobeerd minderheden tegen elkaar op te zetten. Maar er wordt ook geprobeerd kinderen en ouders tegen elkaar op te zetten. Waar hadden we dat eerder gezien? De Toeslagaffaire?

Het gaat niet gebeuren omdat het niet kan. Welk onheil de mens ook treft, de relatie met dat ongedurige, bij vlagen vervelende kroost is een reddingsboei in donkere tijden.

De weekendschool, dat is het kind. Dat zijn wij. •

**'We zijn advocaten,
mensenrechtenactivisten, columnisten,
wetenschappers en visionairs'**

We brengen onze kinderen naar de weekendschool omdat we nooit meer willen voelen dat we kapot gemaakt kunnen worden. We brengen onze kinderen

Onze school is een veilige plek.

De weekendschool van vandaag is niet de weekendschool van gisteren. Deze weekendschool is een brug die we zelf

TINEKE BENNEMA

Journalist en historicus.

De echte puinhoop

Bij de gebeurtenissen in Amsterdam moest ik denken aan de beroemde scene uit *De Avonturen van Huckleberry Finn* van Mark Twain, waarin Tom laat thuis komt en zijn tante Sally vraagt waar hij vandaan komt. Hij verzint een verhaal over een ongeluk, een ontploffing op een stoomboot en zijn tante Sally wil dan weten of er iemand gewond is geraakt. Hij zegt: 'No ma'm. Killed a n*gger.' Waarop zij antwoordt: 'Ah, gelukkig, want soms raken mensen gewond.'

Over het meten met twee maten en partijdig beleid gaat deze column. Neerlands landelijk en plaatselijk bestuur heeft na 7 oktober altijd geroepen dat het 'Midden-Oostenconflict' niet naar de Nederlandse straten moest worden 'geïmporteerd'. Halsema beloofde toen polarisatie niet toe te staan, maar te verbinden.

Dat leek een mooi neutraal uitgangspunt, dat toevallig in het voordeel van Israël uitviel en waar we ons achter konden verschuilen om stappen te vermijden die moed vergden. Moed om te doen wat internationaal recht ons 76 jaar vraagt: de Palestijnen een land te geven.

In een dergelijke doofpot konden frustraties over dubbele stan-

daarden ineens in het gezicht van het bestuur ontploffen. Als je Israëlische gewelddadige hooligans als onschuldige gasten verwelkomt bijvoorbeeld. Hooligans die deel uitmaken van het leger in Gaza. Hooligans die op de website het clublied schrijven, in een lied gericht aan de 'linkse' Israëlische voetbalclub Hapoel:

Lied van de verkrachting

*Je handelt alsof je zo radicaal bent
Als je liederen zingt over de Holocaust
Jullie zijn de Arabische hoeren
En aan het einde van de dag
Zullen we je neuken
En dan drinken we jullie bloed
Op het stad plein hangen we iedere
Communist op die hier komt
En als we ze zullen verkrachten roepen we
Vandaag is dood, Hapoel!*

Mind you, deze woorden zijn gericht aan landgenoten. Een variatie hierop klonk vervolgens in Amsterdam:

*Ole ole
Laat het IDF winnen en neuk de Arabieren
Ole ole
Waarom is school uit in Gaza? Er zijn daar geen kinderen meer over*

Wie importeerde het Midden-Oosten conflict ook alweer? Alles

wat de hooligans in Amsterdam deden was een politiek statement: hun fluitconcert tijdens de minuut stilte voor de slachtoffers van de overstromingen in Spanje, omdat dat land Palestina erkende. Hun aanvallen met metalen stangen, planken, riemen op huizen met Palestijnse vlaggen, Marokkaanse chauffeurs en burgers die Palestijnse parafernalia droegen. Zie het filmpje van Bender, een tiener met nog niet de baard in de keel, die het werk deed dat kwaliteitsmedia als NRC door hun vooringenomenheid lieten liggen.

Maar Halsema verliet de schijn van onpartijdigheid pas na de tweede mensenjacht, nu op Israëlische provocateurs. Laat het duidelijk zijn, een volksgericht is verwerpelijk en de beelden waren afschuwelijk. Maar dat het zover kon komen ligt aan de falende leiding van de stad Amsterdam, die net als de landelijke politiek ervoor koos niet werkelijk boven de partijen te staan. Die ervoor koos ook een belangengroep voor Israël te zijn. Die te laat veiligheidsmaatregelen nam om de eigen bevolking te beschermen en nu geen verantwoordelijkheid neemt voor het tegenover elkaar zetten van groepen burgers. Beter had Halsema een grootscheeps onderzoek kunnen aankondigen, in plaats van te vingerwijzen.

Op de persconferentie was ze selectief verantwoordigd over de bedreiging van 'onze cultuur'. Kennelijk is het in elkaar slaan van Palestina-sympathisanten en het weghalen van Palestijnse vlaggen door de Israëlische hooligans geen aanslag op 'onze' cultuur en vrijheid van meningsuiting. Misschien omdat de Arabische cultuur en moslimburgers nog steeds niet worden gezien als eigen aan Amsterdam. Zeker, er is antisemitisme in Nederland, maar in de hype vergeet iedereen wat de AIVD al jaren zegt: gevaar voor antisemitisme komt veelal van extreem-rechts.

Maar de toon is gezet. Wilders wil geboren en getogen Nederlandse moslims die in de fout gingen uitzetten. Columnisten eisen van moslims dat ze afstand nemen van geweld. Ephimenco deed dat in Trouw, zoals hij het ook na 9/11 deed, en Marcel van Roosmalen bestond het om in NRC een islamofobe sneer uit te delen aan de altijd integere Esmah Lahlah, 'die verder moet kijken dan haar hoofdhoek lang is'. Kortom, moslims worden weer als de vijfde colonne neergezet.

Kunnen we nu ons dan weer richten op het redden van het vervuilde kind in een Gazaanse straat – nou ja, in het puin – dat naar eten zoekt? ●

dK-panel: Hoe kijk jij terug op de M

Op 7 november waren er gewelddadigheden in Amsterdam tussen Maccabi-supporters en Amsterdammers. Politici reageerden fel op de Marokkaanse en islamitische achtergrond van relschoppers en spraken over een integratiecrisis en het mogelijke intrekken van de Nederlandse nationaliteit.

Hoe kijkt ons panel hierop terug?

● TAYFUN BALCIK

MACCABI-SUPPORTER TREKT EEN PALESTIJNSE VLAG VAN EEN WONING IN AMSTERDAM. BEELD: X

DE RELLEN IN AMSTERDAM OP 7 NOVEMBER 2024. BEELD: THE GUARDIAN/ YOUTUBE

Maccabi-rellen en de nasleep ervan?

Dimple Sokartara,
communicatieadviseur

‘Toen ik zag en hoorde wat er die avond allemaal in Amsterdam gebeurde, raakte ik geagi-

voetbalwedstrijd, dat er zoveel politie en ME'ers werden ingezet om dit te faciliteren, dat het werd toegelaten om de Palestijnse vlag van een huis te halen en verbranden. Om dan nog te zeggen dat er sprake is van antisemitisme en zelfs een pogrom, maakt me erg van streek. ‘Zo zie je maar weer hoe het narratief door grote media en politici geschetst kan worden en welke effecten dat kan hebben op polarisatie. Kort daarna was ik in het buitenland, en elke keer als ik iemand sprak over de situatie in Nederland, kon ik me eigenlijk niet goed uitdrukken.

‘Ook moest ik echt even sociale mediaplatforms vermijden’

teerd, vooral vanwege feiten zoals dat deze hooligans (met hun achtergrond als soldaten in het Israëlische leger) in Nederland mochten zijn voor een

Schaamte en boosheid overheersten. Ook moest ik echt even sociale mediaplatforms vermijden, omdat ik merkte dat ik het niet meer aankon.’ ●

Ahmed Abdillahi,
postbezorger

‘Het is niet zo dat het eerste voetbalrellen waren in Nederland. Het gebeurt vaker, waait over en dan gaat men weer tot de orde van de dag. Nu werd het enorm opgeblazen in de media, alsof het een ‘pogrom’ was tegen de Joodse bevolking van Amsterdam. Nee, het was actie, reactie. En toen werd de integratiediscussie er nog bijgehaald, terwijl er over en weer klappen zijn gevallen. Die Maccabi-hooligans waanden zich onaantastbaar. Ze gingen heel provocatief te werk en vielen mensen gewoon aan. Ik schrok er van dat in de eerste dagen in de landelijke media niet ter sprake kwam.

Aan de andere kant, zag ik ook dat er een tegengeluid ontstond. De schrijver Abdelkader Benali verwoordde het heel mooi, hij

was in de jaren na 9/11 naar eigen zeggen naar Italië gevlucht. Dat wou hij nu niet meer doen. We moeten terugvechten en ons invecchten. Dat vind ik hoopgevend. Er zijn helaas kwaadaardige, politieke krachten in de samenleving die niet het beste voor hebben met migrantengroepen. In tijden van economische crises hebben zij de wind mee. Daarom is het voor ons, gemarginaliseerde groepen nog belangrijk om ons mannetje te staan. Wij blijven hier. We gaan niet weg. En iedereen die daar problemen mee heeft, is zelf het probleem. We kunnen samen een prachtig land van Nederland maken. Volkmenners willen alleen maar vernietiging voor macht.’ ●

‘We kunnen samen een prachtig land van Nederland maken’

Ruben Arnhem,
docent

‘De rellen in Amsterdam, hebben mij doen beseffen dat de veiligheid in ons land niet gewaarborgd kan worden. We hebben kunnen zien dat Halsema haar geliefde kansparels niet in bedwang kan houden. Tijdens een Kristallnacht 2.0 konden enkele barbaren probleemloos losgaan op Joodse Amsterdammers en Israëliërs die in ons land te gast waren. Gaan wij zo met gasten om in Nederland? Wie zijn de volgende slachtoffers? Christenen, homoseksuelen, mensen met

‘Het innemen van de Nederlandse identiteit is een uitstekende maatregel’

autisme? Hoe kan ik in het buitenland nog vol trots zeggen, dat ik uit het vrije en tolerante Nederland kom?

Hopelijk zullen de uitgedeelde straffen een waarschuwing voor anderen zijn. Het innemen van de Nederlandse identiteit is daar een uitstekende maatregel voor. Als het blijkbaar te moeilijk is om je fatsoenlijk te gedragen en je geen respect hebt voor de normen en waarden van het land, dan wens ik zo'n iemand veel succes in een ander land, waar zij zich wel thuis voelen.’ ●

Samenleving.

Jakob de Jonge,
kunstenaar

'Ik sta als witte Nederlander natuurlijk meer uit de wind dan Marokkaanse en islamitische Nederlanders. Bij deze groepen is het veel harder aangekomen, omdat het over hen gaat en hun bestaansrecht in Nederland constant wordt ondermijnd. Ze worden als onbetrouwbaar en ongewenst gebrandmerkt en als niet-Nederlands beschouwd. Dat is extreem schadelijk. Daarom vind ik dat wij als witte Nederlanders voor honderd procent onze solidariteit moeten betuigen aan al onze landgenoten met een Marokkaanse of islamitische achtergrond. Zij horen hier en dit racistische kabinet destabiliseert de samenleving door bepaalde bevolkingsgroepen onterecht zwart te maken en conflicten aan

'Dit racistische kabinet destabiliseert de samenleving door bepaalde bevolkingsgroepen onterecht zwart te maken'

te wakkeren. Ik ben geschokt dat er nog steeds geen bodem in zicht is voor de mate waarin dit kabinet bereid is de rechten en vrijheden te ondermijnen. Ze creëren een hetze, gebruikmakend van leugens, Israëliëse propaganda en valse antisemitisme-verwijten, voor hun eigen islamofobe doeleinden en om Israël ongehinderd door maatschappelijk protest een genocide te laten uitvoeren.

We moeten een blok vormen tegen dit kabinet en werken aan een nieuw Nederland voor ons allemaal. We hebben nieuwe politieke leiders nodig. Het is tijd om deze generatie politici met pensioen te sturen, want ze maken ons land kapot.' •

Mostafa Hilali,
militair

'Ik merk dat ik een hele gekke mix voel van verdriet en boosheid voel. Verdriet voor al die goedbedoelde, nette, keurige jongens en meisjes van biculturele afkomst, die hier als derde, vierde generatie zijn, en nog steeds te horen krijgen dat zij meer moeten oppassen dan een Jan en Klaas die ook wel van een relletje houden in de provincie of tijdens voetbalwedstrijden. Jan en Klaas hoeven namelijk nooit bang te zijn om hun nationaliteit kwijt te raken. Mijn boosheid zit hem vooral in de vraag wanneer deze dubbele maat ooit gaat stoppen? Wanneer gaan politici nou eens zeggen, dit zijn niet 'hun' jongeren die zich misdragen, maar 'onze' jongeren die zich misdragen?'

De rellen zijn onacceptabel. Maar het is nog veel meer onacceptabel

dat er nu juridisch echt wordt onderzocht om paspoorten af te pakken. Dit maakt veel los in de onze gemeenschappen, en wat mij betreft is het tijd om als een CIDI echt een belangenbehartiger te hebben voor onze gemeenschappen. Laten we als islamiti-

'Wanneer gaat deze dubbele maat ooit stoppen?'

sche gemeenschap echt verenigen met zoveel mensen en denkkracht, zodat we niet steeds een speelbal worden van politici, maar een echte speler zijn in Nederland. Laat ze maar bij ons aankloppen voor advies en beleid en niet alleen maar slijmen tijdens verkiezingen voor stemmen.' •

Ayala Levinger,
softwareontwikkelaar

'Ik vermeed de straten van Amsterdam, toen de zionistische mensenmassa uit Israël hier was. Ze staan bekend om hun racisme en ik wist dat het niet veilig kon zijn. Ik draag bovendien altijd een *kuffiyeh*. In verschillende groepen ging het al rond dat het uit de hand kon lopen. De nasleep vond ik echt choquerend. Dat de burgemeester van de meest internationale en multiculturele stad van Nederland ervoor heeft gekozen om te zeggen dat racistische hooligans onze 'gasten' waren en dat we hen welkom horen te heten, was simpelweg verbijsterend. Dus het is kennelijk oké, dat gewelddadige Israëliërs marcheren en 'Dood aan Arabieren' en 'Er is geen school in Gaza, want er zijn geen kinderen meer' roepen. Het was zeer beledigend

'De nasleep vond ik echt choquerend'

om deze mensen te beschouwen als 'onze gasten'. Zo gedraagt een gast zich niet.

Als iemand die Joods is, was ik bovendien ziedend om het misbruik van onze identiteit. Ik zeg onze, omdat ik niet de enige Jood ben die er zo over denkt. Dat de poging van racisten niet welkom te heten een 'pogrom' is genoemd, maar dat hun gebonk aan de deu-

ren van woningen en het breken van ramen niet wordt veroordeeld is een cynisch misbruik van de Kristallnacht. Dat de media, onze politici en zelfs de koning denken dat de reden voor de rellen antisemitisme was, laat volgens mij weer zien hoe Nederland haar minderheden in de steek laat en in gevaar brengt, inclusief ons Joden.' •

KIRSTEN VAN DEN HUL

Mijn watermeloen-broche maakt nogal wat los

Moedig van je hoor, die watermeloen', zei iemand onlangs.

Heel even dacht ik dat ze een grappje maakte. Maar nee, ze bleek bloedserius. Mijn broche, met de hand gehaakt door vrouwen in Hebron, die ik draag uit solidariteit met de inmiddels ruim 40.000 onschuldige slachtoffers in Gaza, was voor haar een moedige daad van verzet. Ik zelf zie het dragen van die watermeloen eerder als daad van ultieme machteloosheid.

Hij maakt nogal wat los, die broche. Soms werpen mensen mij in het voorbijgaan boze blikken toe, met een schuin oog op mijn revers. Maar veel vaker nog is die broche een begin van een bijzonder gesprek. Met een conducteur in de trein, een dame bij de garderobe in een museum, of zomaar een onbekende op straat.

Die gesprekken hebben één ding gemeen: ze gaan over hoe belangrijk het is om te blijven spreken over het onrecht dat zich schijnbaar straffeloos voltrekt in Gaza, de bezette gebieden en inmiddels ook in Libanon. En over hoe pijnlijk stil het blijft in Den Haag, zelfs nadat beide in die Stad van Vrede en Recht gevestigde

internationale hoven zich luid en duidelijk hebben uitgesproken.

Dus dat ik werd aangesproken door een wildvreemde over het dragen van een broche, kwam niet meer als een verrassing. Wel dat ze het moedig vond. Dat had ik nog niet eerder gehoord. Ik voelde me er zelfs wat opgelaten over. Teveel eer, voor zo iets kleins. Want bij moed denk ik toch echt aan heel andere dingen.

Ik denk dan aan staatssecretaris Achahbar die deze maand het voltallige kabinet-Schoof, inclusief haar eigen partijgenoten, een lesje integriteit gaf. Aan de gastlessen van collega-columnist Lody en zijn bondgenoot Said, die zich niet uit elkaar laten spelen en zich onvermoeibaar blijven inzetten voor verbinding. Aan de kleine Renad,

'Al in 1967 deed de Israëlische regering de Palestijnse vlag in de ban'

die met haar geïmproviseerde kookvideo's uit Gaza ('deze week geen eieren te krijgen, dus we doen het zonder') mensen wereldwijd weet te raken. Of aan de Oekraïense museumdirecteur die mij vertelde over hoe hij met gevaar voor eigen leven tussen de bombardementen door zijn collectie in veiligheid bracht, zodat het kostbare erfgoed dat hem was toevertrouwd, bewaard zou blijven voor toekomstige generaties.

Moed, dat is tegen de stroom in zwemmen voor het Grotere Goed. Zonder zwemvest, met windkracht elf. Moed, dat is je nek uitsteken, zelfs als je veel te verliezen hebt. Zoals de jonge ambtenaar die ik sprak bij de wekelijkse sit-in voor het ministerie van Buitenlandse Zaken. Ze werkte er pas een paar

weken. Een mondkapje en een capuchon droeg ze, want ze vond het toch wel spannend. Wat zou haar leidinggevende ervan vinden dat ze daar zat? Maar ze zat er wel, tussen vele andere moedige collega's, die al een jaar lang elke donderdag hun lunchpauze opofferen om vreedzaam te demonstreren voor een staakt-het-vuren. 'Ik ben trots op jullie!' riep een voorbijgangster aan het eind van het half uur stilte. Ik zag dat het de demonstranten goed deed.

Dat soort uitingen van openlijke solidariteit is niet alleen hartverwarmend, maar ook broodnodig in deze tijden waarin zelfs een watermeloen voor sommigen al gevaarlijk is. Dat laatste is overigens niets nieuws.

Al in 1967 deed de Israëlische regering de Palestijnse vlag in de ban. Tot begin jaren negentig, toen de Oslo-akkoorden werden gesloten, bleef het tonen van de Palestijnse vlag verboden. De Palestijnse kunstenaar Sliman Mansour vertelde dat een Israëlische militair hem in de jaren tachtig zelfs verbood de kleuren van de vlag te gebruiken – rood, groen en zwart waren uit den boze. 'Zelfs als je een watermeloen schildert, zullen we hem in beslag nemen.'

Hij deed het toch. Kijk, dát noem ik pas moedig. •

Nederlandse nationaliteit ontnemen vrij lastig

De relschoppers die onlangs in Amsterdam achter Maccabi-supporters aangingen zouden hun nationaliteit kunnen verliezen, suggereren sommige politici. Volgens juristen kan dit echter niet zomaar.

● MAJORIE VAN LEIJEN

De Commissie Meijer bracht in januari dit jaar al een reactie uit op de wens van het kersverse kabinet om ook bij niet-terroristische misdrijven de Nederlandse nationaliteit weg te kunnen nemen. Ook toen al werd geconcludeerd dat zo'n maatregel 'een discriminatoir karakter' heeft. Bovendien stond in het rapport dat 'het bewezen strafbare feit van zodanige aard moet zijn dat daardoor de essentiële belangen van de staat ernstig zijn geschaad'.

En ook nu vinden juristen de suggestie dat de nationaliteit moet worden ontnomen bij de

jongeren die rellen veroorzaakten in Amsterdam absurd. 'De wet is heel duidelijk over wat er onder de gronden verstaan wordt en daar vallen 'rellen' niet onder. Je kunt niet zomaar nieuwe gronden toevoegen', zegt Viola Bex-Reimert, universitair hoofddocent bestuursrecht aan de Universiteit Utrecht.

Antisemitisme toevoegen

Naar aanleiding van de rellen in Amsterdam, waarbij jongeren op scooters achter eveneensrellende hooligans van de Israëlische voetbalclub Maccabi Tel Aviv aangingen, wil het kabinet een van de meest verstrekkende maatregelen van stal halen: het ontnemen van de nationaliteit.

Deze vergaande maatregel kan op dit moment maar op twee gronden worden toegepast: wan-

neer iemand veroordeeld is wegens terrorisme of verwante misdaden zoals het ronselen van mensen voor een terroristische daad, of het storten van geld, vertelt Bex-Reimert. 'Of wanneer iemand zich aansluit bij een terro-

Rechten van de Mens, zoals bijvoorbeeld het recht op privé- en gezinsleven.'

Het internationaal recht geeft aan dat elke inbreuk tegen de mensenrechten noodzakelijk en proportioneel moet zijn. Ook

'Er zijn veel strafrechtelijke maatregelen mogelijk, daar wordt nu helemaal niet over gesproken'

ristische organisatie in het buitenland, bijvoorbeeld toen personen zich aansloten bij het kalifaat en naar IS-gebied afreisden.'

Het kabinet wil aan deze gronden 'antisemitisme' toevoegen. Bij de rellen zou de term 'Jodenjacht' gebruikt zijn.

Technisch gezien kan het, maar er komt veel bij kijken en het is niet erg waarschijnlijk dat dit gaat gebeuren, legt Bex-Reimert uit. 'Dan zou de Rijkswet op het Nederlanderschap veranderd moeten worden. Ja, de regering en Staten-Generaal kunnen gronden toevoegen. Maar omdat in veel gevallen iemand dan ook zijn EU-burgerschap verliest, moet je ook toetsen of deze maatregel wel proportioneel is. Daarnaast kan in sommige gevallen intrekking van de nationaliteit in strijd zijn met het Europees Verdrag voor de

moet de minst vergaande maatregel gekozen worden. Dit legde jurist Christophe Paulussen, een expert op dit gebied, eerder uit met het volgende voorbeeld: 'Stel, twee Nederlanders gaan naar Syrië, sluiten zich aan bij een terroristische organisatie en gedragen zich identiek. De een heeft alleen de Nederlandse nationaliteit, de andere zowel de Nederlandse als de Marokkaanse nationaliteit. In dat geval kan van die laatste persoon de nationaliteit ontnomen worden. Niet omdat hij een groter veiligheidsrisico vormt of meer betrokken is geweest bij misdrijven, maar enkel en alleen omdat hij een tweede nationaliteit heeft. De eerste persoon zal echter via de normale procedures behandeld worden.'

VIOLA BEX-REIMERT

men is discriminerend en

BEELD: PIXABAY

Nadenken over een gepaste straf

Wat de verdachten precies hebben gedaan is nog niet duidelijk, want het onderzoek is net gestart. Bex-Reimert verbaast zich dan ook over de discussie over de maatregel. 'Het is juist nodig om rustig te bepalen wat er bewezen is en welke aannames er zijn. Pas als je dat weet, ga je nadenken over een gepaste straf. Deze waarborgen zijn nodig voor een rechtssysteem', stelt ze.

De meest voor de hand liggende juridische weg is volgens haar het strafrecht. 'Er zijn veel strafrechtelijke maatregelen mogelijk, daar wordt nu helemaal niet over gesproken. Als je je straf hebt uitgezeten, dan ben je bovendien klaar. Dan mag je weer meedoen in de maatschappij. Het Nederlanderschap intrek-

ken gaat veel verder dan dat. Het is een verklaring dat iemand ongewenst is. Die persoon moet Nederland verlaten en mag niet meer terugkomen.

Deze maatregel mag dan ook

'Nederlanders met een Marokkaanse of Turkse achtergrond vertegenwoordigen bijna de helft van alle Nederlanders met een dubbele nationaliteit'

alleen genomen worden bij personen die een dubbele nationaliteit hebben, want het mag niet leiden tot staatloosheid. Bovendien mag deze maatregel het gezinsleven niet verstoren. In de

praktijk gaan mensen bovendien lang niet altijd het land uit, vaak blijven ze in Nederland en verdwijnen ze uit het zicht.'

Discriminatie

Al voordat de discussie over de maatregel opnieuw oplaaide, waren veel juristen het erover eens dat de maatregel niet deugt. Het is discriminatoir, stelde de Commissie Meijers in januari, omdat het alleen kan worden toegepast op mensen met een dubbele nationaliteit. Nederlanders met een Marokkaanse of Turkse achtergrond vertegenwoordigen bijna de helft van alle Nederlanders met een dubbele nationaliteit. Hierdoor worden deze groepen disproportioneel geraakt door de bestuursmaatregel.

Ook bij de rellen in Amsterdam zouden veel van de verdachten een Marokkaanse nationaliteit hebben. De suggestie hen te straffen met het ontnemen van hun Nederlandse nationaliteit is dan ook discriminerend, vindt de jurist. 'Ik denk dat elke jurist het erover eens is dat deze maatregel discriminatoir is. Marokkaanse Nederlanders kunnen hun Marokkaanse nationaliteit niet intrekken. Ze kunnen er dus niets aan doen dat ze de dubbele nationaliteit hebben. Bovendien zijn de derde en vierde generaties in Nederland geboren. Dit zijn dus gewoon Nederlanders. Veel van hen identificeren zich niet als Marokkaans, maar als Nederlander.'

'Door te roepen dat het Nederlanderschap moet worden ontnomen van deze jongeren, doe je geen recht aan wat dit Nederlanderschap eigenlijk betekent. Het betekent bescherming, rechtsgelijkheid. Het is aan de wetgever om heel goed na te denken over de consequenties van het ontnemen van deze nationaliteit.' •

Yarin Eski: 'Hoe wat er nu gebeurt in 2031'

Yarin Eski is universitair hoofddocent aan de Vrije Universiteit in Amsterdam en doet onderzoek naar onder meer georganiseerde criminaliteit, maritieme veiligheid en ruimtecriminaliteit. Hij heeft mede naar aanleiding van de ontwikkelingen in politiek Den Haag het boek *Republiek der fascisten* geschreven. De ondertitel is: *Een kleine Nederlandse dystopie*.

● TAYFUN BALCIK

In dit korte verhaal kijkt de protagonist vanuit 2031 terug op onze huidige tijd. Hij schreeuwt als het ware om zijn landgenoten te waarschuwen, want in 2031 is het te laat. Het land is inmiddels overgenomen door fascisten en hij betreurt dat hij zijn mond niet eerder heeft opengetrokken.

Het boek is overweldigend en wellicht 'on-Nederlands' overdreven, maar gezien de huidige ontwikkelingen in Amsterdam en politiek Den Haag toch een belangrijke waarschuwing. Dit interview

voor *de Kanttekening* is een openhartig gesprek tussen twee hoogopgeleide Nederlanders met een migratieachtergrond, die tegenwoordig in rechtse kringen als een 'integratieprobleem' worden aangezien.

Hoe lang heb je nagedacht voordat je dit boek schreef? Gebeurde het in een opwelling, of ging er een langdurig proces aan vooraf?

'Om eraan te beginnen? Daar heb ik niet echt lang over nagedacht. Het overviel me op een bepaalde manier, maar ik heb dit verhaal al een leven lang 'gevoeld'.'

Wat bedoel je?

'Onlangs is onze kleine jongen

geboren. Het is het mooiste wat je kan overkomen. Tijdens m'n verlof zat ik heerlijk in de babybubbel, maar het is niet zo dat je niks meer van de buitenwereld meekrijgt. Sterker nog, vanaf begin oktober tot en met nu heb ik mezelf behoorlijk lopen opwinden. Met het racisti-

Trek ik mijn mond open ter bescherming van de democratische rechtsstaat of zwijg ik? Kortom, ik schreef dit boek in een opwelling, maar er is een leven aan voorafgegaan. Misschien dat het daarom zich zo gemakkelijk liet opschrijven.'

'Loyaliteit kan in enkele stappen omgezet worden in uitsluiting en racisme'

sche 'kabinet' – het stelletje clowns dat nu regeert is de classificatie kabinet niet waardig – de Gazagenocide, Poetins dodelijke doorbeuken, klimaatverandering en de aanval op het hoger onderwijs en de wetenschap, kon ik moeilijk nog naïef en vrolijk in de babybubbel zitten. Het voelde op sommige momenten zelfs hypocriet.'

Nieuw leven was dus een katalysator?

'Bij een van die slapeloze nachten, toen m'n zoontje eindelijk sliep en ik klaarwakker was, hoorde ik mezelf tegen hem fluisteren: 'In wat voor wereld heb ik jou toch geboren laten worden?' Niet alleen voel ik schaamte voor die wereld, maar ook dat ik er samen met m'n partner voor gekozen heb dit pareltje te verwelkomen. Dat motiveerde mij een brief aan hem te schrijven.

Precies op tijd, lijkt het.

'Echt bizar, want het verhaal dat verscheen op 1 november, wordt nu al ingehaald door de werkelijkheid. En ik had niet eens de bedoeling het boekje voorspellende waarde te geven. Maar ik schreef op dat Trump de verkiezingen zou winnen en dat de instrumentalisering van antisemitisme door de regering verkapt racisme is – en dat is ook uitgekomen.'

In het boek voert het fascistische regime van de toekomst een Wet op Nederlandse Cultuurveiligheid (NCV) in. Wat is dat?

'De NCV is een voorbeeld van wat er gebeurt als de instrumentalisering van antisemitisme – en in bredere zin die van racisme en seksisme – wettelijk verankerd wordt. Ik beschrijf hoe men het doel heeft de Nederlandse weerbaarheid – wha-

YARIN ESKI

rt kan leiden tot een fascistisch

DE RELLEN IN AMSTERDAM OP 7 NOVEMBER 2024. BEELD: THE GUARDIAN/YOUTUBE

tever that may be – te versterken. En hoe men dat wil bereiken door de Nederlandse cultuur – *again, whatever that may be* – veilig te stellen tegen bedreigingen die men ervaart van binnenuit en buitenaf. Dus stel je voor, in 2031 zou je geen broodje döner meer kunnen eten, want dat wordt ervaren als een bedreiging van de ‘gezonde Nederlandse pot.’

Je schrijft ook over de rol van oud-defensie minister Hans Hillen (CDA) bij het stopzetten van een loyaliteitsprogramma voor het leger, genaamd de Oranje Baretten. Hoe kwam je daar op?

‘Voor de titel en omslag van het boek zocht ik iets wat vergelijkbaar kon zijn met een soort Nederlandse SS. Ik dacht aan iets van Oranje Baretten. Maar toen ik dat voor de zekerheid googelde, kwam ik erachter dat er daadwerkelijk een speciaal jongerenprogramma van de Koninklijke Landmacht heeft bestaan, voor tieners tussen elf en zestien jaar. Met diezelfde naam: Oranje Baretten. In

2011 was Hillen de minister die dit programma stopzette.’

Wat hield dat programma precies in?

‘Uit wat er nog online over terug te vinden was, begreep ik dat doel was om jongeren op kinderlijke wijze te enthousiasmeren voor het leger. Zo werd geadverteerd dat je ‘als Oranje Baret wordt ingezet tijdens belangrijke operaties. Elke operatie bevat een aantal spannende missies. Zo ga je als Oranje Baret bijvoorbeeld parachutespringen om een eiland, dat verwoest is door een orkaan, te

bereiken.’ En: ‘In de verschillende missies werk je aan vrede en veiligheid voor lokale bevolking, en ver-

was ook de kritiek waardoor het jongerenprogramma is opgeheven. Er werd zelfs gesproken over kindsoldaten.’

‘Ik haal Adolf Hitler aan, die zich impliciet afvroeg wie zich in de toekomst nog een vernietiging van het Joodse volk zou herinneren’

dien je bovendien punten. Zit jij aan het einde bij de hoogste totaalscores, dan krijg je een spectaculaire beloning!’

Ik denk overigens dat het Oranje Barettenprogramma zoals dat tot dertien jaar geleden bestond niet racistisch gemotiveerd was. Echter, het was en blijft natuurlijk erg bedenkelijk om op speelse wijze kinderen te werven voor defensie, omdat dit werk veelal juist niet leuk is, maar dodelijk. Dat

Kan je loyaliteit afdwingen?

‘Soms wel, soms niet. In het verhaal gaat het erom hoe loyaliteit kan bestaan – ook racistische loyaliteit – en hoe die loyaliteit in enkele stappen omgezet kan worden in actieve uitsluiting en racistisch geweld. Dat zie je terug in de Macabi-fans die vernielingen aanbrachten en geweld gebruikten tegen mensen en in de jongeren die het hadden over ‘jodenjacht’ en daar ook op acteerden. Maar denk ook aan knokploegen zoals die georganiseerd werden tijdens de Duitse bezetting en aan de knokploegen die het Nederlandse verzet tegen de nazi’s vormden. Ze zijn allemaal gebaseerd op loyaliteit, bestaande uit veelal eerlijke, oprechte gevoelens, ook oprechte haat – hoe verschrikkelijk ook – die gecreëerd wordt door machthebbers en vervolgens uitgebuit.’

Wat is de rol van politieke elites?

'Het zijn vrijwel altijd machthebbers aan wie we trouw zweren, die onze loyaliteit gebruiken om ons tegen elkaar uit te spelen. In Wilders' reactie op de Amsterdamse geweldsincidenten zie ik een dergelijke mobilisering van racistische loyaliteit die leeft onder de Nederlandse bevolking. Dat is gevaarlijk en destructief. Er moet per direct korte metten mee gemaakt worden. Voordat je het weet gaan er nog veel meer en veel vaker knokploegen de straat op, uit verzet waartegen weer andere knokploegen worden georganiseerd. Dan kun je vrij snel in een situatie belanden waarin, bijvoorbeeld, de Hutu's en Tutsi's zich ooit begaven. Dan hebben we in *no time* genocidaal geweld in Nederland. Dat is een oprechte zorg van me.'

De protagonist vertelt hoe het is om een wetenschapper van kleur te zijn. Is uitsluiting in hogere kringen hardnekkiger dan onderaan de ladder?

'Hardnekkiger, dat weet ik niet. Het is volgens mij wel sluisser, verkapter en volgens mij daardoor ook giftiger. Ik vraag me wel af of dit ook bewust zo gedaan wordt. Ik zie nog maar weinig hoogleraren van kleur, zoals er ook nog steeds meer mannelijke hoogleraren zijn dan vrouwelijke. Het sluiske zit er bijvoorbeeld in, dat er voor bepaalde onderwerpen, zoals migratie, *bijzonder* hoogleraren zijn, veelal met een migratieachtergrond. 'Gewone' hoogleraren met een algemene leerstoel, die voor het leven benoemd zijn, zijn veelal nog wit en man. Maar uitsluiting komt op allerlei manieren voor: zowel bovenaan als onderaan de ladder.'

In je boek heb je aandacht voor Mikael, een Armeens-Amsterdamse puber die uiteindelijk is uitgezet. We zijn hem alweer vergeten. Hoe zit het met ons collectieve geheugen?

'Pfoeh, ons collectieve geheugen?

Dat is een grote vraag die ik juist klein heb geprobeerd te maken met het voorbeeld van Mikael Matosjan en zijn moeder. Zijn casus staat natuurlijk niet op zichzelf, maar laat vanuit een individueel geval zien waar het om gaat, namelijk hoe selectief ons collectief geheugen kan zijn. Ik haal in het boek Adolf Hitler aan, die vroeg wie zich

gelukkig wel iets. Het is tijd dat wij in Nederland zien hoe wij bespeeld worden – en dat over de rug van miljoenen Europese Joden die zijn omgekomen tijdens de Holocaust. En over de rug van meer dan een miljoen Armeniërs die zijn omgekomen aan het begin van de twintigste eeuw. En over de rug van de tienduizenden Palestijnen.'

ders doen hetzelfde.'

Waarom zijn er dan geen mensenmassa's op straat om te demonstren tegen het kabinet?

'We horen politiek taalgebruik over hoe antisemitisme 'in de genen' zou zitten van Marokkanen, zoals minister Faber beweerde, en doen dat af als onzin. Of we zwijgen erover. En dat is gevaarlijk. Daar moeten we echt nooit van weggijken, want zwijgen is toestemmen. Sterker nog, daar moeten we tegen in opstand komen. Juist nu.'

Hoe?

'Mijn hoop is dat er een opstand komt, door burgerlijke én bestuurlijke ongehoorzaamheid. En ik denk, als ik heel eerlijk ben, dat we daar in de afgelopen weken de eerste hoopvolle sprankjes van hebben gezien. Met Jaïr Stranders in Buitenhof, met Nora Achahbar die uit het kabinet stapte, en nog veel meer Nederlanders, allemaal Nederlanders, die het racisme van het kabinet beu zijn en ertegen op beginnen de staan. Laat dat antifascisme maar vaart krijgen.' ●

Yarin Eski, Republiek der fascisten – een kleine Nederlandse dystopie, uitgever Olivia Media.

'Steeds meer Nederlanders zijn het racisme van het kabinet beu en beginnen ertegen op te staan'

nog de Armeense genocide herinnerde. Impliciet vroeg hij zich af wie zich in de toekomst een vernietiging van de Joodse bevolking zal herinneren.'

Waarom haal je dat voorbeeld aan?

'Het is pervers dat radicaal-rechtse partijen tegenwoordig de Holocaust gebruiken om antisemitisme aan te pakken, terwijl ze tegelijk onder Nederlanders de islamofobie versterken. Tegelijkertijd wilden diezelfde radicaal-rechtse partijen, die eerst heel pretentius de Armeense Genocide hebben erkend, een paar jaar later Mikael en zijn moeder naar Armenië uitzetten. Mijn duisterste vermoeden is dat Wilders tot massageweld zal oproepen als hij de mogelijkheid ziet en dat hij dit zelfs wettelijk wil verankeren. Ik denk ook dat we later, voorbij 2031, nog zullen terugkijken op wat er na de rellen in Amsterdam allemaal door hem verkondigd is in de Tweede Kamer. En ook door anderen, recht voor onze neus. Dan zullen we ons afvragen: 'Waarom deden we toen niks? In vredesnaam, waarom niet?!' NSC-staatssecretaris Nora Achahbar deed

In Republiek der fascisten is de genocide in Gaza inmiddels al acht jaar bezig.

'Omdat er niet wordt ingegrepen door de internationale gemeenschap.'

Je spreekt in je boek over mentale uitputting, doordat we steeds al dat massale geweld in onze feeds binnenkrijgen. Ook dat speelt fascisme in de kaart, stel je. Zijn we als mensheid verdoemd?

'Nog niet. Het verhaal gaat over een tijd waarin we het hebben opgegeven. Ook ik. Het is geschreven om de lezer nu wakker te schudden. Ik denk dat we hier in Nederland nu nog iets tegen kunnen doen.'

Zwijgen Nederlanders over fascisme omdat ze naïef zijn of omdat ze zelf fascistisch zijn? Of denken ze dat het zo'n vaart niet zal lopen?

'Deze vraag is precies wat ik problematisch vind in ons landje: het over één kam scheren van een hele groep. Niet alle Nederlanders zwijgen. Ik ben daar al een voorbeeld van. Niet alle Nederlanders zijn naïef, niet alle Nederlanders denken hetzelfde. Niet alle Nederlan-

ergosana

Medisch Adviesbureau

www.ergosana.nl - i.sevinc@ergosana.nl

Rijbewijskeuring
B,C,D, (E) groot
rijbewijs

Medische Keuring
Levensverzekering

Verzuim &
Re-integratie

Vaccinatiezorg
particulier /
Bedrijven

Geestelijk verzorger Mustafa Bulut verzoenen met de dood'

Zorg voor patiënten met een migratieachtergrond kan lastig zijn door culturele verschillen, zegt geestelijk verzorger Mustafa Bulut. 'Spreek niet over de dood, maar zeg: we doen ons best om u te helpen.'

MUSTAFA BULUT, BEELD: LUCIANO ÖLZ

● MARISKA JANSEN

Voor verpleegkundigen kan het schrikken zijn wanneer er twintig tot dertig familieleden rondom het bed van een patiënt staan, vooral als het ziekenhuis een maximum van twee bezoekers hanteert. Mustafa Bulut, geestelijk verzorger in het Elisabeth-TweeSteden Ziekenhuis in Tilburg, ziet dit steeds vaker gebeuren.

'Het is beter dat de verpleegkundige met het hoofd van de familie praat'

Want tot de groeiende groep ouderen die zorg nodig heeft, behoort ook de generatie gastarbeiders die ooit naar Nederland kwam. Zij hebben eigen verwachtingen en opvattingen rondom zorg. 'Voor ziekenhuispersoneel wordt het daarom steeds belangrijker om met diversiteit om te gaan', vertelt hij. Met dat in gedachten schreef Bulut het boek *Wilt u weten wat u heeft?* over cultuurverschillen in de zorg, want die zijn er zeker.

Laten we even teruggaan naar dat moment. Een verpleegkundige komt binnen en treft twintig mensen in de kamer aan. Wat gebeurt er dan?

De verpleegkundige kan zich kwetsbaar voelen en bang zijn voor agressie, ook zonder dat daar aanleiding voor is. Vervolgens weet hij vaak niet hoe met de situatie om te gaan. Een veelvoorkomende reactie is dat de bezoekers worden aangesproken: 'Wilt u hier allemaal weggaan

ut: ‘Niet iedereen kan zich

alsjeblieft, want het is veel te druk.’

‘Bij bezoekers met een biculturele achtergrond kan dat in acute situaties verkeerd overkomen. Zij willen er voor hun dierbare zijn, maar zijn niet welkom. Sommige mensen denken zelfs dat er bedoeld wordt dat ze niet welkom zijn in Nederland, terwijl dat natuurlijk niet de intentie was van de verpleegkundige. Zo diep gaat de pijn. Het is daarom beter dat de verpleegkundige met het hoofd van de familie praat en vriendelijk vraagt of hij iedereen naar buiten wil laten gaan.’

In uw boek maakt u onderscheid tussen de wij-cultuur en de ik-cultuur. Wat bedoelt u daarmee?

‘De Nederlandse cultuur is een ik-cultuur. We stellen de patiënt centraal. Bij gesprekken over de behandeling richten we ons tot de patiënt, dat is het individu dat geholpen moet worden. Maar een patiënt uit de wij-cultuur – waar ook moslims toebehoren – beslist samen met zijn meegekomen vrouw, dochter, zoon of broer over de behandeling. Bij hen staat niet het individu maar de familierelatie centraal.

‘Dat zorgt soms voor wrijving met de WGBO (de Wet Geneeskundige Behandelingsovereenkomst) die ook door de ik-bril naar de patiënt kijkt. Er is een behandelaar-patiëntrelatie, en zorgverleners mogen de families er niet direct bij betrekken. Maar als de patiënt dat wel wil, en het doet de patiënt ook goed, dan kan die benadering goede zorg in de weg staan.

‘Met name bij ongeneeslijk zieke patiënten is het belangrijk om cultuursensitief te zijn. In de literatuur noemen we dat hoog-context communicatie. Je spreekt niet over de dood, maar zegt: ‘We doen ons best om u te helpen.’ Een patiënt begrijpt dan, ik ga dood. In de laag-context communicatie (in de Nederlandse cultuur, red.) vraagt de patiënt, ga ik dood? De dokter zegt dan, ja. De patiënt kan daarna met de familie samen de boodschap dragen. Want wij gaan de kamer uit als zorgpersoneel, maar zij moeten verder.’

Ik kan me voorstellen dat de dokter zich afvraagt: begrijpen ze de boodschap wel echt? Het woord ‘dood’ is niet genoemd.

‘Ja, dat is zo. De doorsnee Nederlandse manier is om transparant en eerlijk alles te benoemen, wat fijn is omdat je zo goed informeert. Een nadeel daarvan is dat je te veel informatie geeft, want mensen onthouden nooit alles in een slechtnieuwsgesprek. Onzekerheid over de

BEELD: PIXABAY

vraag of de patiënt en zijn familie de boodschap begrijpt, kun je bij beide culturen ondervangen door vragen te stellen. Kunt u voor mij even samenvatten wat ik heb gezegd? Zo check je hoe de informatie is overgekomen.’

‘Ik gebruik liever de term ‘diep gelovige mensen’

In uw boek las ik dat het levenseinde een complex onderwerp is, omdat moslims liever geen morfine nemen.

‘Ik gebruik liever de term ‘diep gelovige mensen’. Niet alleen moslims, maar ook orthodoxe protestanten en katholieken kunnen medicatie weigeren omdat zij geloven dat God een plan heeft en dat je bij bewustzijn moet blijven om

alles te doorstaan.’

Dat kan lastig zijn voor artsen. Zij willen het lijden van hun patiënten graag verzachten.

‘Ja, het is moeilijk als mensen ervoor kiezen pijn te verdragen. Als arts kun je daardoor in gewetensnood komen. Maar je mag een ander niet dwingen om medicijnen in te nemen. Ik zeg altijd: blij in dialoog. Zeg bijvoorbeeld: Ik begrijp dat u bij bewustzijn wilt blijven, maar dat kan ook met een lage dosering morfine. Wilt u dat misschien proberen?’

Kortere levensverwachting

Soms hoor je verhalen over mensen met een migratieachtergrond die te laat een diagnose krijgen of bij de dokter komen met een klacht, maar niet goed worden onderzocht.

‘Het is waar dat mensen met een bepaalde migratieachtergrond een kortere levensverwachting hebben wanneer ze de diagnose kanker krijgen. De vraag is echter of patiënten hun symptomen altijd serieus genoeg nemen. Sommige mensen, waaronder moslims, hebben de neiging hun klachten te bagatelliseren. Ze denken vaak: er zal wel niets aan de hand zijn. Tegen de tijd dat ze bij de huisarts komen, is het soms al te laat. Bijvoorbeeld bij kanker kan de

tumor dan al zijn uitgezaaid.

‘Anderzijds vertellen patiënten dat ze zich tijdig bij de huisarts melden, maar het antwoord krijgen dat er niets aan de hand is, terwijl er wel degelijk iets mis is. De vraag ontstaat: had de dokter dit kunnen voorkomen? Of erger nog: heeft de dokter dit expres niet opgemerkt? Dit kan leiden tot de vraag of hun afkomst de reden is dat hun klachten niet serieus zijn genomen. Dat gevoel van niet serieus genomen worden leeft sterk onder mensen met een migratieachtergrond.’

Waarom denken zij dat ze niet serieus worden genomen?

‘Dat heeft te maken met het huidige politieke klimaat. Ze leven in een land waarin ze zich steeds minder welkom voelen en ook anders behandeld worden. Kijk maar naar de discussies die in de Tweede Kamer worden gevoerd over integratie.

‘Ik ben zelf bicultureel opgevoed, met Turkse ouders en geboren en getogen in Brabant. Toch gebeurt het mij regelmatig dat er wordt gezegd dat ik heel goed Nederlands spreek. In de beeldvorming van die ander ben ik dus nog steeds een buitenstaander en dat doet pijn.

‘Als je met zo’n gevoel van er niet bij horen in

een ziekenhuis komt, dan raakt je beleving gekleurd. Je vraagt je af waarom jij zo lang moet wachten tot iemand naar je toekomt. Je denkt dat de dokter je niet aankeek terwijl hij dat wel deed. Dat is de beleving van mensen die zich minder voelen in de maatschappij.’

‘Sommige patiënten met een tweede nationaliteit voelen zich veiliger bij een arts met dezelfde achtergrond’

Gaan sommige patiënten daarom liever voor een behandeling naar bijvoorbeeld Turkije?

‘Dat zou kunnen. Sommige patiënten met een tweede nationaliteit voelen zich veiliger bij een arts met dezelfde achtergrond. Dat heeft te maken met ‘ons kent ons’. Net zoals Nederlanders in het buitenland het prettig vinden om in acute gevallen geholpen te worden door een Nederlandssprekende arts. Het biedt een stukje herkenning: ik word geholpen door iemand die net als ik is. Hoewel het natuurlijk maar de vraag is of die persoon echt zoveel op jou lijkt.

‘Daarnaast zijn er patiënten die te horen hebben gekregen dat verdere behandeling medisch zinloos is. Zij zoeken vaak hun toevlucht tot ziekenhuizen in België of Duitsland, waar behandelingen langer worden voortgezet. Onder hen zijn ook veel Nederlanders.’

Waarom stoppen artsen in Nederland eerder?

‘Ik denk dat dat deels te maken heeft met de stand van de zorg. We kunnen gewoon niet iedereen tot het einde toe behandelen, met minder zorgpersoneel en een groeiend aantal ouderen. Dat schuurt met wat bijvoorbeeld bij diepgelovigen speelt; zij vinden vaak dat je vooral moet doorgaan tot het einde.

‘Een ander punt rondom het levenseinde is dat we, naar mijn gevoel, soms doorschieten in onze behoefte aan oprechtheid. We willen alles bespreekbaar maken, zelfs wanneer duidelijk is dat we een ziekte niet kunnen overwinnen en de dood er aan te pas komt. Dit kan goed zijn

voor mensen die erover willen praten, maar als we die bespreekbaarheid gaan opleggen, gaan we te ver.

‘We hebben het vaak over de kwaliteit van leven en een voltooid leven. Maar wanneer is het leven nou voltooid? Net als het woord abstinieren, de behandeling staken. Het werkwoord bestaat alleen in Nederland en België. In veel andere landen praten mensen helemaal niet over de dood zoals wij dat doen.

‘Het voordeel van er wél over praten, is dat je je laatste levenswensen kunt bespreken. Maar niet iedereen kan of wil dat, en je kunt mensen er enorm mee bang maken.

‘Ik was laatst op bezoek in een groot ziekenhuis in Istanbul en vroeg aan een van de artsen daar: Hoe breng jij slecht nieuws aan een patiënt? Hij antwoordde iets heel moois: We zijn eerlijk en vertellen het slechte nieuws, maar wat we nooit doen, is hoop wegnemen. We laten mensen altijd blijven hopen.’

‘Deze man weigerde morfine omdat hij bij bewustzijn wilde blijven’

Is dat echt mooi? Je ontnemt zo iemand de kans om zijn leven af te ronden en zich met de dood te verzoenen.

‘Dat is een moedige benadering van het levenseinde, maar dat is jouw overtuiging. Niet iedereen kan zich verzoenen met de dood. Sommigen hebben zich verzoend met het leven. In mijn boek beschrijf ik het verhaal van een jonge man die sterft in de woonkamer, terwijl zijn vrouw bloemen in een vaas schikt en zijn kinderen om hem heen spelen. Deze man wilde niet alles weten over zijn naderende dood en weigerde morfine omdat hij bij bewustzijn wilde blijven. Dat is voor ons misschien moeilijk te begrijpen, maar het was ook een goede dood.’ •

Mustafa Bulut, *Wilt u weten wat u heeft?*, De Arbeiderspers, 208 blz., €11,99

CHRIS AALBERTS

Journalist en auteur van o.a. 'De puinhopen van rechts'. Doceert Media & Journalistiek aan de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Amerikanen stemmen net zo stom als Nederlanders

Het was zondagochtend en we stonden om negen uur in Lititz, een klein stadje in Pennsylvania, een van de swing states bij de Amerikaanse presidentsverkiezingen. Er waren een paar duizend mensen naar het vliegveld gekomen voor een rally van Donald Trump. Twee dagen later waren de verkiezingen en al om zes uur waren de eerste bezoekers van de partij. Trump zou pas om tien uur arriveren en hij kwam in de praktijk zelfs nog een uur later. De rij mensen was honderden meters lang en de vele stands met Trump-truien en Trump-vlagden deden goede zaken.

Wat moet ik ervan zeggen? We hoorden eerst een uur allemaal sprekers uit de rechts-conservatieve hoek, waaronder een kandidaat-senator, een oud-adviseur van Trump en iemand uit de racewereld. Ze vertelden in essentie allemaal hetzelfde: je kunt tegenwoordig niet meer trots zijn op de VS, terwijl dat vroeger nog wel kon. De socialisten – lees: Joe Biden en Kamala Harris – hebben de VS kapot gemaakt en daarom is elke trots weg, terwijl je als Amerikaan juist fier moet kunnen zijn op je geschiedenis, je cultuur en je vlag.

Oorlogszuchtige taal

Er viel eigenlijk maar één ding op: de openlijk oorlogszuchtige taal die de sprekers uitsloegen richting hun politieke opponenten. Onwillekeurig denk je terug aan de Republikeinse Presidentskandidaat John McCain die ooit bij een rally een vrouw hoorde zeggen dat ze Barack Obama om allerlei duistere redenen niet vertrouwde. McCain pakte de microfoon af, schudde hard met zijn hoofd en zei dat Obama een fatsoenlijke man was waarmee hij politiek van mening verschilde. Waar is de tijd gebleven dat opponenten zo met elkaar omgingen?

In Nederland begrijpen veel mensen niet waarom Donald Trump de Amerikaanse presidentsverkiezingen heeft gewonnen. Zij vinden Kamala Harris beter. Het aantal redenen is nauwelijks te tellen: niet alleen is Harris ervaren genoeg vanwege haar vice-presidentschap, ze is ook gematigder, beter voor de NAVO en Oekraïne, heeft een gematigde economische visie en heeft überhaupt uitgewerkte plannen, waar Trump die vaak niet heeft of niet lijkt te hebben. De lijst voordelen van Harris boven Trump is lang.

Het is fundamentele. Trump omringt zich niet alleen door types die zeer vijandig uit de hoek

komen, hij roept ook dat de Amerikanen na zijn verkiezing niet meer hoeven te stemmen, heeft mensen opgejut om het Capitool te bestormen, accepteerde de laatste verkiezingsuitslag niet, zegt allerlei

Waar is de tijd gebleven dat opponenten zo met elkaar omgingen?

politieke tegenstanders te willen vervolgen en riep bijvoorbeeld over zijn Republikeinse tegenstander Liz Cheney dat ze maar eens voor een vuurpeloton zou moeten komen te staan. Nog afgezien van alle ellende van Project 2025.

Beter af?

Het ging er in Lititz niet over, al verspreidde Trump daar wel complottheorieën over gestolen verkiezingen en fraude die nooit is bewezen. Het is bovendien fraude

waar we hem niet meer over horen nu hij de verkiezingen heeft gewonnen. Maar zelfs dit was niet het belangrijkste. In Lititz ging het hem maar om één vraag: bent u nu beter af dan vier jaar geleden, toen Trump nog president was? De ahang wist het antwoord. De economie loopt op papier misschien prima, maar veel Amerikanen merken er in hun portemonnee helemaal niets van.

Voeg daar de illusie aan toe dat Amerika er een stuk beter uitziet als alle illegalen zijn opgepakt en het land uitgezet, en je hebt een klinkende overwinning. Je kunt eindeloos praten over een gebrek aan democratisch besef van de gemiddelde Trump-stemmer, maar hun dagelijkse zorgen zijn reëel en kennelijk is de politieke educatie in de VS niet helemaal wat het moet zijn, *to say the least*. Dan krijg je vanzelf verkiezingsuitslagen die je liever niet zou zien.

En natuurlijk de vraag: is Nederland een haar beter? Ook hier worden partijen die desinformatie rondpompen, haat verspreiden, politieke tegenstanders uitschelden en openlijk discriminatie bepleiten de grootste. Tegen de tijd dat we dat probleem hier hebben opgelost, is het tijd voor een opgeheven vinger naar de VS, niet eerder. ●

Nieuw in Nederland.

Rijswijkse burgemeester Huri Sahin wil vrouwenmoord bestrijden

Eerste Turks-Nederlandse burgemeester zet zich in tegen femicide. 'Het komt overal voor, in goede en kwetsbare wijken.'

In Rijswijk zijn al drie vrouwen vermoord sinds Huri Sahin twee jaar geleden burgemeester werd, als de eerste burgemeester van Turkse afkomst in Nederland. Ze plaatste het probleem van femicide (vrouwenmoord) hoog op de agenda en heeft een speciale structuur binnen de gemeente Rijswijk opgezet, zegt ze in een interview met *NRC*.

Volgens de burgemeester heeft ze al twintig vrouwen bereikt die bang zijn voor hun man. Onder de huidige omstandigheden, met veel langs elkaar heen werkende instanties, zouden zij vermoedelijk ongezien zijn gebleven. Sahin nam het initiatief na de eerste vrouwenmoord,

toen ze een e-mail ontving van een doodsbanne inwoner. Volgens Sahin zijn instanties die zich bezighouden met geweld tegen vrouwen 'overgeorganiseerd'. Dat moet volgens haar anders. Ze wijst op de zogenoemde 'alarmknop' (een kastje in huis dat de politie onmiddellijk waarschuwt) die sommige vrouwen krijgen bij acute dreiging.

Femicide komt regelmatig voor in het land waar de ouders van Huri Sahin vandaan komen (Turkije). Begin dit jaar werden er op één dag acht vrouwen door hun partner vermoord. Turkse vrouwen groepen zetten vrouwenmoord continu op de agenda. Sahin vertelt aan *NRC* dat het

'overal kan gebeuren' en wijst op een geval dat vorig jaar plaatsvond in een 'mooi huis in een

goede wijk' en een ander geval in juni dit jaar in een 'kwetsbare wijk'. •

Islamitische begraafplaats in Rotterdam weer sta

Het is al jaren een wens van de islamitische gemeenschap: een eigen begraafplaats in Rotterdam. Deze lijkt er nu toch echt te gaan komen. De Gemeente Rotterdam en Stichting Platform Islamitische Organisaties Rijnmond (SPIOR) hebben een belangrijke stap gezet richting de realisatie.

Als alles volgens plan verloopt, is er in 2006 een islamitische begraafplaats aan de Maeterlinckweg in Rotterdam Zuid. Het stukje grond van 30.000 m2 ligt naast de Zuiderbegraafplaats en is een mooi stukje groen, nu nog overwoekerd door de natuur.

Vorige maand tekenden de betrokken partijen een samenwerkingsovereenkomst voor de realisatie. Wethouder Faouzi Achbar van Welzijn, Samenleven, Sport & Digitale Inclusie: 'Hiermee komt de wens uit om iedere Rotterdammer een laatste rustplaats te bieden die aansluit

bij het eigen geloof.' 'Het is een lang proces geweest', vertelt directeur van SPIOR en van de islamitische begraafplaatsorganisatie (IBO) Nourdin El Ouali in een filmpje van College 010. De ambitie werd drie jaar geleden al door de gemeente uitgesproken. 'Je hebt met bestemmingsplannen te maken, met juridische regelingen. En dan sta je hier opeens om een samenwerkingsovereenkomst te tekenen.'

2500 graven

De plek zal ruimte bieden aan 2500 graven met eeuwige grafurust. Mos-

lims begraven hun dierbaren namelijk voor altijd, in tegenstelling tot wat in Nederland gebruikelijk is. Op het terrein kunnen de overledenen ook worden gewassen en gewikkeld, en er is ruimte voor het gebed. Hoewel er een belangrijke stap is gezet, is er nog wel werk te doen. De begraafplaats wordt namelijk betaald door de islamitische gemeenschap zelf. De kosten zullen uitlopen op ongeveer 5 miljoen euro, vertelt El Ouali. Middels een inzamelingsactie is reeds 10 procent van dit bedrag binnengehaald. 'Dit stemt me wel positief', zegt wethouder Achbar. 'Ik zou bijna zeggen: als je nog negen van die acties houdt, dan ben je zo bij het bedrag.'

'Ik denk dat we met deze samenwerkingsovereenkomst echt wel iets hebben bereikt', gaat hij verder. 'Nu kunnen we voortvarend

verder, in de hoop dat we de opening eind 2026 gaan realiseren. Uiteindelijk zal ik ook begraven moeten worden, ik heb dat het liefst op een islamitische begraafplaats'. •

in

Op deze pagina's brengt de Kanttekening nieuws in eenvoudig Nederlands, gevolgd door een interview met een nieuwe Nederlander. Zo willen we toegankelijk zijn voor mensen met een migratieachtergrond die de taal nog niet goed beheersen. •

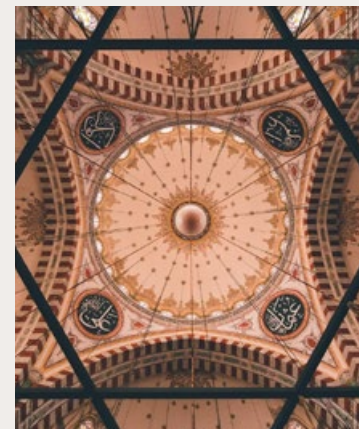
Moskeekoepel K7 breidt uit met Milli Görüs

Het samenwerkingsverband van regionale moskeekoepels, de K7, heet voortaan K9. Onlangs is het uitgebreid met de noordelijke en zuidelijke tak van de Turkse moskeevereniging Milli Görüs (IGMG).

De grote uitdagingen waar de islamitische gemeenschap voor staat, de enorme druk vanuit de politiek en de voortdurende verdachtmakingen in de media, nopen tot meer betrokkenheid op elkaar, schrijft de K9 in een persbericht. De koepelorganisatie heeft een tienpuntenplan, waar ook discriminatiebestrijding en een vrij Palestina

onder vallen. Deze punten, die het opstelde na de verkiezingen van november 2023, moeten zorgen voor herstel van het beschadigde vertrouwen tussen moslims en de overheid, aldus de organisatie.

Politicoog en islamonderzoeker Roemer van Oordt merkte onlangs al op dat de koepelorganisatie zich steeds meer politiek en maatschappelijk gaat profile-

BEELD: PIXABAY

ren. 'De koepel is vooral de stem van een nieuwe generatie, die hier is geboren en getogen en zijn plek opeist in de Nederlandse maatschappij', zei hij in een interview met *de Kanttekening*. •

Regering wil banden met Assad aanhalen om Syriërs terug te sturen

Om Syriërs te kunnen terugsturen naar hun land, moet de Nederlandse regering het goed maken met president Bashar al-Assad. Sommige coalitiepartijen willen dit wel.

Momenteel is er geen diplomatiek contact met de regering in Damascus; dat is sinds 2012 het geval. In dat jaar trok de Nederlandse regering haar ambassadeur terug uit Damascus en verklaarde de Syrische ambassadeur in Nederland tot ongewenst persoon. Bovendien erkende Nederland Bashar al-Assad niet langer als de vertegenwoordiger van het Syrische volk.

Nederland stond hierin niet alleen; de meeste westerse regeringen namen soortgelijke beslissingen, omdat de Syrische president verantwoordelijk wordt gehouden voor miljoenen moorden, martelingen en verdwijningen. Volgens voormalig Syrië-gezant Marcel Kurpershoek zat het regime achter 90 procent van de circa half miljoen doden in de burgeroorlog,

vertelt hij aan *NRC*.

Maar Syriërs kunnen niet worden teruggestuurd zonder dat de diplomatieke relatie worden hersteld, legt migratie-expert Huub Verbaten van Instituut Clingendael uit aan dezelfde krant. Hiervoor zijn documenten nodig, en mensen die terugkeren, moeten het land ook daadwerkelijk in kunnen.

Volgens *NRC* staan de coalitiepartijen NSC en BBB positief tegenover diplomatieke toenadering. NOS meldt echter dat Geert Wilders pleit voor de toenadering, zoals hij tegen Nieuwsuur zou hebben gezegd, terwijl NSC en BBB hierover nog geen duidelijkheid hebben gegeven. De VVD is terughoudend over diplomatie met de Syrische president. •

BASHAR AL-ASSAD. BEELD: WIKIMEDIA COMMONS

BURGEMEESTER VAN RIJSWIJK, HURI SAHIN.
BEELD: RAAD OPENBAAR BESTUUR

p dichterbij

BEGRAAFPLAATS IN ALGERIJE. ALGERIANS PAY THEIR AT RELATIVES GRAVES ON THE FIRST DAY OF THE MUSLIM FESTIVAL OF EID AL-ADHA, AT A LOCAL CEMETERY IN ALGIERS CITY, 10 JANUARY 2006. MUSLIMS CELEBRATE EID AL-ADHA, OR THE FEAST OF SACRIFICE -- ISLAM'S SECOND BIGGEST ANNUAL FESTIVAL THAT MARKS THE PROPHET ABRAHAM'S READINESS TO SACRIFICE HIS SON ISMAEL ON THE ORDERS OF GOD. AFP PH/BEGRAAFPLAATS IN ALGERIJE. BEELD: FAYEZ NURELDINE / AFP)

Nieuw in Nederland.

‘Maar je ziet er niet uit als een vluchteling’

Elke maand gaat *de Kanttekening* in gesprek met vluchtelingen, statushouders en nieuwkomers in Nederland. Hoe zijn ze hier gekomen? En hoe hebben zij hun nieuwe leven in Nederland opgebouwd? Deze maand: Anila Noor uit Pakistan.

BEELD: ANILA NOOR

● ANNE-ROSE HERMER

Anila belandde in Nederland voor haar studie, maar uiteindelijk is ze hier met haar man en kinderen gebleven. Een bruisende persoonlijkheid voor wie de beschikbare 24 uur in een dag goedbeschouwd te weinig zijn.

Progressieve man

Anila Noor roemt haar echtgenoot. Volgens haar is hij niet zozeer modern, maar een graadje beter dan dat: progressief. Ze is hem erg dankbaar, onder andere omdat hij haar steunde toen ze wilde stude-

ren. Na haar huwelijk kreeg ze twee kinderen en tegelijk studeerde ze. In Pakistan behaalde ze masters in de Literatuur van Punjab en in de Vrouwenstudies.

Het kostte veel moeite, maar Anila sleepte vervolgens een beurs in de wacht voor de master Conflict and Peace aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam. In zo'n geval is het in Zuid-Oost Azië, waar studeren in het buitenland vooral voorbehouden is aan mannen, de gewoonte om partner en kinderen thuis achter te laten. Anila's situatie was ongebruikelijk omdat ze een vrouw is. Toen ze in Rotterdam slaagde voor haar master, kwam haar man met hun twee kinderen naar Nederland. Daar zocht ze aanvankelijk niets achter. Na uitgebreid overleg besloten

‘Mijn man en ik werkten allebei twee dagen per week in een fabriek. Dat was verplicht’

Anila en haar man om in Nederland asiel aan te vragen. Dat betekende dat ze ineens moesten verhuizen naar Ter Apel.

De overgang van derdejaars masterstudent in Rotterdam naar asielzoeker was een enorme dreun voor Anila. ‘Voor mijn

gevoel was mijn identiteit van me afgenomen. Alsof ik geen stem meer had. Het gaf me wel kracht en vuur. Ik móest hier doorheen.’ Na een kort verblijf in Ter Apel in 2014 verbleven ze in diverse azc's – de bekende rondreis die veel asielzoekers noodgedwongen

vluchteling?’

moeten maken. Anila en haar gezin zaten achtereenvolgens in Budel, Hoogeveen en Rijswijk. Vooral over Budel heeft ze gemengde gevoelens. ‘Het azc daar is erg groot, maar de scholen zijn er goed.’

Het was Anila en haar man een doorn in het oog dat ze niet

ze moesten dit werk accepteren, ondanks dat dit ver onder hun opleidingsniveau lag. Wel konden ze allebei daarnaast ander werk vinden dat beter bij hen paste. Wat woonruimte betreft vindt Anila dat ze enorm geboft heeft: ‘De wachtlijst voor een woning was behoorlijk lang. Gelukkig

Anila is het daar niet helemaal mee eens. ‘Je bent geïntegreerd als je begint te voelen dat je thuis hoort in Nederland en Europa. Dat gevoel heb ik nu. Migratie is een vast onderdeel van de geschiedenis van de mens. Het opvallende is dat mensen het wel heel gewoon vinden dat er vroeger emigratie was naar koloniën van westerse landen. Dat was in orde. Wat is de logica van dit standpunt?’

New Women Connectors

Anila Noor is de oprichter en algemeen directeur van New Women Connectors, een beweging die de ongehoorde stemmen van migranten en vluchtelingen onder de aandacht wil brengen – vooral die van vrouwen. Critici van de focus op integratie pleiten vaak voor inclusie als richtlijn voor het beleid. Dan gaat het niet meer om het leren van de taal en het vinden van een baan. New Women Connectors vindt het belangrijk om mensen op

vrouw laat overkomen. Dat is anders dan wanneer je samen vlucht, samen de procedure volgt en de vrouw vanaf het begin haar eigen positie heeft. Of als je als vrouw alleen vlucht.’

New Women Connectors richt zich op asiel, gedwongen migratie en vluchtelingenbeleid en behartigt de belangen van migranten. Anila vindt het belangrijk dat er meer bekendheid komt voor positieve verhalen over migranten en vluchtelingen. Het irriteert haar dat de overheid de perspectieven van deze groepen vrijwel nooit opneemt in beleid.

Zelf doet ze haar best om zich aan te passen, zichzelf te verbeteren en te vernieuwen. Dat blijkt ondubbelzinnig uit haar cv. In Nederland werkte ze onder andere als beleidsadviseur bij de gemeente Amsterdam. Daarnaast werkte ze op veel andere plekken, zowel in binnen- als buitenland.

Anila heeft een afkeer van het woord ‘zielig’. Ze is strijdbaar en

‘Je bent geïntegreerd als je begint te voelen dat je thuis hoort in Nederland en Europa’

konden starten met Nederlands leren. Dit onderdeel begint pas als de beslissing is gevallen dat iemand in Nederland mag blijven. ‘Gelukkig zijn er in de azc’s gepassioneerde leraren en vrijwilligers die je graag een beetje op weg helpen bij het leren van de taal.’

‘Moderne slavernij’

Immigratiedienst IND weet zich niet zo goed raad met hoger opgeleide vrouwen, merkte Anila. Ze kreeg te maken met verbaasde blikken en daar bleef het niet bij. ‘Eenmaal in Rijswijk moesten we van de gemeente gaan werken voor onze uitkering. Mijn man en ik werkten allebei twee dagen per week in een fabriek. Dat was verplicht. Deden we dat niet, dan zou onze uitkering worden ingetrokken, wat we ons niet konden permitteren. Ons salaris werd rechtstreeks naar de gemeente Rijswijk overgemaakt en daarna naar ons, bij wijze van uitkering. Het voelde als moderne slavernij.’

Anila wil wel benadrukken dat er bij de gemeente niets aan de strijdstok bleef hangen. Maar zij en haar man hadden geen keus:

mochten we een huis huren, dat eigendom was van Nederlandse vrienden van ons. Dat was fantastisch. We zijn nog steeds goede vrienden.’

Eruit zien als vluchteling

Anila betreurt het dat veel Europeanen denken dat asielzoekers hun land verlaten om te zoeken naar meer luxe. Een volstrekt verkeerde aanname. ‘Je bezittingen, je familie, je jeugdherinneringen. Die laat je niet zomaar achter. Het blijft een gedwongen vertrek. In Pakistan is de levensstijl eenvoudiger, maar dat is beslist geen reden om te vluchten. Angst is dat wel. Je zoekt vrijheid, veiligheid. Het gevoel dat je leeft.’

Anila kleedt zich in een eigentijdse en westerse stijl. Ze krijgt regelmatig te horen dat ze er helemaal niet uitziet als een vluchteling. ‘Het geeft aan welk beeld veel mensen hebben. Ze vergeten dat mensen er in alle soorten en maten zijn. Je ziet niet aan de buitenkant of iemand vluchteling is.’

De overheid vindt vaak dat je goed geïntegreerd bent als je de taal spreekt en een baan hebt.

te vrolijken en te motiveren om er iets van te maken in het nieuwe land.

Anila weet immers waar ze het over heeft. Gedwongen migratie, zoals dat het geval is bij mensen die moeten vluchten, kan gepaard gaan met een identiteitscrisis. ‘De positie die de vrouw bij het migratieproces inneemt is ook afhankelijk van haar persoonlijke situatie. Vaak is het zo dat de man alleen vlucht en later in het kader van gezinshereniging zijn

wil graag vluchtelingen en migranten *empoweren*. Ze horen volgens haar niet in het hokje ‘zielig’. Mede daarom heeft ze ervoor gekozen New Women Connectors te laten leiden door vluchtelingen. De mensen die bij deze organisatie betrokken zijn, weten uit eigen ervaring waarover ze praten. Ze willen er iets van maken nu ze een nieuw bestaan aan het opbouwen zijn. Uit hun verhalen spreekt kracht – net als uit dat van Anila Noor. ●

‘Vluchtelingen en migranten horen niet in het hokje ‘zielig’

Dave Ensberg: ‘We moeten ons o

Amsterdam-Zuidoost is een multiculturele samenleving waar 78 procent van de inwoners een migratieachtergrond heeft. Het onderwijs van de basisscholen is hier niet genoeg op aangepast, vindt Dave Ensberg-Kleijkers. Hij wil dat onderwijs ‘dekoloniseren’.

● BAS KEEMINK

Dat ziet Ensberg als zijn missie als voorzitter van het College van Bestuur van Scholenkoepel Zonova. En hij wil daarover best geïnterviewd worden, al heeft hij een overvolle agenda.

Bij aankomst lijkt het personeel van Zonova geen last te hebben van opstartproblemen na het weekend. Bureaus zitten vol en de deurbel luidt continu door gasten die hier voor afspraken komen. De receptie lijkt daarom een beetje op een wachtkamer van de dokter, inclusief tijdschriften en boeken die men kan lezen, maar wel gastvrijer. Medewerkers bieden gasten koffie aan en nog voordat het kopje leeg is, wordt het alweer bijgevuld.

Op de bank liggen kleurrijke, met de hand geborduurde, Ghaneese kussentjes en in de hoek staat het boek *151 Boeken* van Pim Lammers en Hedy Tjin, recht op te pronken. De hoofdpersoon, een meisje dat Rosa heet, herkent zich in niet de personages uit de boeken in haar boekenkast. Dat

boek, over een gekleurd kind dat zichzelf wil herkennen en gezien wil worden, sluit goed aan bij wat voor organisatie stichting Zonova wil zijn. Ensberg-Kleijkers trad in maart aan als bestuursvoorzitter. Hij heeft de ambitie om het onderwijs inclusiever te maken.

in het zuiden des lands. Begin dit jaar was hij nog directeur-bestuurder van Jantje Beton, een stichting die zich inzet om kinderen in het Koninkrijk der Nederlanden dagelijks te laten buitenspelen.

‘Ik zat daar enorm op mijn

Blijkbaar kon de organisatie zich vinden in zijn visie en plannen en zo ging hij dit voorjaar van start als voorzitter van het College van Bestuur.

Is het onderwijs gekoloniseerd?

‘Het onderwijs van onze scholen is niet aangepast aan de zeer multiculturele samenleving van Amsterdam-Zuidoost waar 78 procent van de mensen een migratieachtergrond heeft. Integendeel: het is vrij westers georiënteerd en vergelijkbaar georganiseerd als scholen in Baarn of in Noordoost-Groningen. Dat kun je een vorm van kolonisatie noemen.

Dit zien we aan onze omgangsvormen met de ouders en in representatie, maar ook aan de lesstof die zich vooral concentreert op het Europese continent. Het gaat nauwelijks over bijvoorbeeld de Afrikaanse geschiedenis, terwijl de kinderen in deze buurt vaak roots hebben in Afrika. Desondanks leren we hen nog steeds het meest over de boeren en horigen hier in Europa. Wat interessant is, begrijp mij niet verkeerd, maar dit mag ook wel naast iets anders worden geplaatst. Het is daarbij ook belangrijk dat er aandacht is voor hoe kort het nog maar geleden is, dat slavernij en Nederlands kolonialisme de realiteit waren, zodat kinderen begrijpen hoe dit nu nog steeds doorspeelt in structuren in de maatschappij waarin ze zelf leven. We dienen kinderen in Zuidoost op te voeden tot wereldburgers.

Ons geschiedenisonderwijs wordt momenteel door uitgeverijen ingevuld en verrijkt zich langzaam, mede doordat de canon diverser is. Maar is dit al

‘Het gaat op school nauwelijks over Afrikaanse geschiedenis, terwijl de kinderen in deze buurt vaak roots hebben in Afrika’

Sinds Ensberg-Kleijkers op 21-jarige leeftijd als jonge bestuurskundige de arbeidsmarkt betrad, staat zijn carrière in dienst van diversiteit en inclusie. Hij werkte onder andere als strategisch adviseur van de gemeente Amsterdam en had later functies binnen besturen van verschillende scholengemeenschappen

plek en wilde eigenlijk alleen van baan ruilen voor een bestuursfunctie bij een scholengemeenschap in Amsterdam-Zuidoost. Voordat de vacature voor mijn huidige functie online kwam, contacteerde ik daarom al de toenmalig waarnemend bestuurder. Ik wil namelijk het liefst kinderen helpen die dat het meest nodig hebben. In Nederland kom je dan snel in Amsterdam-Zuidoost terecht, waar relatief veel kinderen leven in gezinnen die te maken hebben met armoede en andere problemen.’

Hij schreef uiteindelijk een sollicitatiebrief naar Zonova waarin hij onder andere benoemde dat hij verbinding wilde leggen met de Afro-Caribische gemeenschap en ouders, zodat zij zichzelf herkennen en zich thuis voelen bij Zonova.

BEELD: ZONOVA

onderwijs dekoloniseren'

DAVE ENSBERG

‘Wordt mijn kind wel genoeg op waarde geschat door de leerkrachten?’

genoeg inclusief? Kan iedereen zich herkennen in het lesmateriaal dat wij gebruiken? Of zitten er stiekem racistische en seksistische stereotyperingen in de boeken die wij op onze scholen gebruiken? Dat laten we nu onderzoeken door een onafhankelijk onderzoeksbureau. Het is wachten op de resultaten.’

Je zegt dat kolonisatie te zien is in ‘de omgangsvormen en in representatie’. Wat bedoel je daarmee?

‘We passen onbewust nog vaak de filosofie toe van ‘zo doen we dat nu eenmaal in Nederland’. We nodigen bijvoorbeeld ouders heel traditioneel om zeven uur ‘s avonds uit

voor een ouderavond. Terwijl gemiddeld een kwart van de gezinnen in Zuidoost in armoede leeft. Ouders hebben vaak twee of drie banen om rond te komen en krijgen het dan niet voor elkaar om ‘s avonds op die tijden aanwezig te zijn. Bovendien groeit 45 procent van de kinderen op in een eenoudergezin. Hoe krijg je de opvang dan geregeld voor je kind?’

Je kunt het ook verder door trekken. Wij vragen vrijwel altijd ouders om naar school te komen. Dus: u moet naar mij komen. Dat kan voor mensen die uit gekoloniseerde gebieden komen, hoe onbedoeld ook, overkomen als een superioriteitsgedachte. Het gaat daarom niet alleen over de inhoud, maar ook hoe je met elkaar communiceert en wat je van elkaar verwacht. Ik merk dat onze scholen relatief vaak als

witte bastions in een zwarte omgeving worden gezien.

Ouders kunnen zich door witte schooldirecteuren, die autoriteit uitstralen alleen al omdat ze baas van een school zijn, vaak extra snel aangevallen of gekleineerd voelen. Die signalen ontvang ik regelmatig. Dat is de beleving van ouders. Daar moeten we onze collega’s van bewust maken. We vertegenwoordigen met z’n allen een instituut in een gebied waar veel wantrouwen heerst tegen instituten. Bijvoorbeeld: 12 procent van de ouders met kinderen in Amsterdam-Zuidoost is slachtoffer van het toeslagenschandaal. Zulke gebeurtenissen hebben impact en maken mensen hier extra sceptisch.

Daarnaast worden kinderen in Zuidoost veel minder vaak

Interview.

naar havo/vwo verwezen dan kinderen uit andere wijken in Amsterdam, terwijl deze kinderen over dezelfde intellectuele capaciteiten beschikken. Dat zorgt voor extra wantrouwen bij ouders. Wordt mijn kind wel genoeg op waarde geschat door de leerkrachten? Het is belangrijk dat iedereen binnen de organisatie daarvan op de hoogte is en dat we met elkaar de verbinding blijven zoeken met de ouders.'

in een buurthuis. Hier hebben we nog wel wat te verbeteren.

Amsterdam-Zuidoost is bijvoorbeeld een van de meest religieuze gebieden van Nederland en heeft per vierkante meter de meeste kerken van het hele land. We hebben hier meer kerken dan kroegen en 70 procent van de Amsterdamse christenen woont in Zuidoost. Veel kinderen groeien in de weekenden op met de kerk, de hindoeïstische tempel of de moskee. Moeilijke

ik zie dat er veel verbetert. Als je kijkt naar hoe we nu met Piet en Sint omgaan, in vergelijking met tien jaar geleden. Vanavond kan ik met mijn vijfjarige dochter eindelijk naar het Sinterklaasjournaal kijken zonder het racistische stereotype te zien dat we van vroeger kennen. Anderzijds leven we in tijden van desinformatie en zie ik grote maatschappelijke en politieke problemen. Er is veel uitsluiting in de gehele maatschappij en we hebben te maken racisme, islamofobie en antisemitisme, waar helaas niet altijd evenredig aandacht voor is. Als je daar iets aan wil veranderen, denk ik dat je bij de jeugd moet beginnen en daarom is onderwijs zo belangrijk. We wil-

len bij Zonova alle kinderen begeleiden om een wereldburger te worden en ik hoop dat kinderen die wij onderwijzen uiteindelijk hun omgeving op uitsluitende taal zullen aanspreken.

We hebben ook een nieuwkomersschool binnen onze stichting. Deze school is speciaal voor kinderen die net uit het buitenland naar Nederland zijn verhuisd. Ik zie daar kindjes uit Rusland en Oekraïne samen buitenspelen en Palestijnse en Israëliëse kinderen met elkaar bevriend raken. Dat geeft mij moed en dan denk ik meteen: het is allemaal ook niet zo negatief als we op sociale media langs zien komen.' •

'Ik zie kindjes uit Rusland en Oekraïne samen buitenspelen en Palestijnse en Israëliëse kinderen met elkaar bevriend raken'

Hoe probeer je deze verbinding met de ouders te versterken?

'Representatie helpt hierbij. Hoewel de meeste schooldirecteuren in onze organisatie wit zijn, is de werkvloer veel diverser, ook al verschilt dit wel per school. Op vrijdagmiddag heb ik een inloopspreekuur voor ouders bij mij op kantoor. Zij zijn welkom om hun verhaal te doen. Daar wordt goed gebruik van gemaakt en zo leer ik meer over hun ervaringen en gevoelens. Als ouders bijvoorbeeld met mij hun bedenkingen delen over een collega die hen op onprettige, autoritaire manier heeft benaderd, neem ik contact op met deze collega en bespreken we hoe we de verbinding weer kunnen opzoeken. Zodat dit niet blijft doorsudderen. We proberen daarnaast ook ouders tegemoet te komen door ontmoetingen te organiseren op neutraal terrein, zoals

gesprekken met ouders willen we dan ook vaker op dit soort plekken voeren, om hen op hun gemak te stellen en genuanceerde gesprekken te kunnen voeren over lastige onderwerpen.'

Onlangs schreef Dave Ensberg een bestuurlijke reactie op een onderzoek van de Vrije Universiteit Amsterdam over achterstelling en discriminatie in het Amsterdamse onderwijs. Daarin schrijft hij dat Zonova het bestaan van achterstelling, discriminatie en racisme op jullie basisscholen erkent en herkent. Hij benoemt in die reactie net als in dit interview veel problemen en uitdagingen in zowel de wijk als het onderwijs waarvoor hij verantwoordelijk is.

Lukt het je om positief te blijven?

'Ik ben een optimistisch mens en

BEELD: ZONOVA

**THOMAS
VON DER DUNK**Publicist.
Cultuurhistoricus.

De echte gezagscrisis is in Den Haag

De hysterische hyperbolen waren weer eens niet van de lucht. Van Wilders moesten ze allemaal meteen het land uit – van Wilders moet eigenlijk iederéén meteen het land uit die hem niet zint.

En de andere coalitiepartners wisten niet hoe snel ze onze nationale pyromaan van extra brandhout moesten voorzien. Caroline van der Plas loeide weer eens schaaftachtig vanachter haar mestvaalt, en Dilan Yesilgöz ging met haar pathetische ‘in mijn Mokum’ als vanouds in de overdrive, doodsbang anders misschien een slappe indruk te maken.

Er vielen grote woorden in de Kamer over een ‘gezagscrisis’ in Amsterdam, met een persoonlijke aanval op de burgemeester. En ook dat kennen we van eerdere gelegenheden, omdat Wilders als seksistische Nedertrump graag jacht maakt op vrouwelijke politici, zoals Sigrid Kaag kan verhalen.

Er vielen naast grote woorden ook grove woorden in de Kamer, en vermoedelijk ook in het kabinet – voldoende grof in elk geval om NSC-staatssecretaris van Toeslagzaken Achahbar weg te jagen,

wier kabinetsdeelname met het oog op haar achtergrond tot nu toe moest bewijzen dat ‘we in deze coalitie echt geen stelletje racisten zijn’.

De echte gezagscrisis is echter in Den Haag, waar op weg naar het illusoire einddoel van vierjaar-kabinet-Schoof wel om de paar weken een minister of staatssecretaris als prooi van de Wilderswolven voortijdig van de wagen valt, als in het bekende liedje van Drs.P *Omsk is een mooie stad, maar net iets te ver weg*.

Het blijkt namelijk allemaal net iets anders te liggen, dan meteen na afloop van de rellen werd rondgetoeterd en te gemakzuchtig door veel binnenlandse en buitenlandse media voor waar werd aangenomen. Ik heb er speciaal naar gezocht, maar ik heb nergens expliciet gelezen dat *Amsterdamse Joden* een haar is gekrenkt. De ‘Jodenjacht’ betrof de bezoekende Israëliëse supporters, voor een deel bewust provocerende hooligans van een uitgesproken nationalistische voetbalclub.

En dat is essentie nummer twee: hoezeer het geweld ook verwerpelijk is, het waren niet allemaal onschuldige lammetjes die hier werden afgetuigd. U heeft inmiddels de beelden kunnen zien, waarmee het vóór die

nacht begon: racistisch schorriemorrie dat meende dat ‘mijn Mokum’ van hen was, Palestijnse vlaggen vernielde, willekeurige voorbijgangers molesteerde, en op de roltrappen voor het Centraal Station honend zong dat er in Gaza geen scholen, want geen kinderen meer zijn.

De meesten van deze Maccabifans bezitten de dienstplichtige leeftijd, hebben daarom vermoedelijk in Gaza gediend, en er zullen de nodigen onder zijn die in het kader van Netanyahu’s genocidale jacht op Palestijnen ook zélf de nodige oorlogsmisdaden hebben gepleegd.

Dat dan, als je in je eigen stad met deze ongehoorde brutaliteit geconfronteerd wordt, bij sommige Arabische Nederlanders die ginds zelf familieleden of vrienden hebben verloren, de stoppen doorslaan: daar kan ik mij iets bij voorstellen. En dat vervolgens de Nederlandse regering zich uitgerokend door deze Israëliëse regering de les laat lezen, en naar Schiphol snelt om de Israëliëse minister van Buitenlandse Zaken als vriend te ontvangen, in plaats van als oorlogsmisdadiger te arresteren: dat dat woedend maakt, snap ik maar al te goed.

Stelt U zich eens voor dat Russische hooligans in de straten van Warschau, een stad waar zich

veel Oekraïense vluchtelingen bevinden, ‘Dood aan de Oekraïners’ hadden geroepen, of gezongen ‘In de Donbass zijn geen scholen meer, want geen kinderen meer’. Poetins oorlog heeft in bijna drie jaar 36.000 burgers het leven kost – die van de met ons ‘bevriende’ Netanyahu al in één jaar bijna anderhalf maal zoveel.

Het Nederlandse kabinet, met Wilders’ Schoofhondje voorop, wringt over Gaza hooguit jammerend de handen, maar doet niets. Dat is de echte morele gezagscrisis in dit land. De grote fouten zijn vóór deze relnacht gemaakt: dat Israëliëse voetbalclubs nog mee mogen doen, terwijl alle Russische er in 2022 meteen zijn uitgegooid. En dat men vervolgens niet al die beruchte Maccabisupporters bij voorbaat de toegang heeft ontzegd. In elk ander geval zou dat wél zijn gebeurd.

En intussen reist ophitser Wilders af naar het kolonistenuig op de Westelijke Jordaanoever, zonder dat één coalitiepartner er iets van zegt.

Die fameuze ijskast: daarvan zijn de zekeringen allang doorgebrand. En vanachter de gesloten deur stijgt een stank van rotting en bederf op, die niet te harden is: het kabinet-Schoof in staat van ontbinding. •

‘Wij zullen niet zwijgen’

Mijn naam is Eva Prins, ik ben een Joodse journalist en ik ben woedend.

● EVA PRINS

An alle politici, inclusief burgemeester Halsema, die het lef hebben om de Maccabirellen, in een grove omdraaiing van de werkelijkheid, ‘een uitbarsting van antisemitisme’ te noemen. Of nog erger: vergelijkingen te maken met de Tweede Wereldoorlog.

Hoe durven jullie!

Ik spreek hier namens mezelf, maar ik weet dat ik ook spreek namens de vele Joden – en joden – in en buiten Amsterdam, wier stem niet wordt gehoord omdat zowel de gemeente Amsterdam als onze landelijke politici, als alle media onder de J van Joden uitsluitend het CIDI en hun zionistische geestverwanten in hun adresboekjes hebben staan.

Mijn moeder, mijn oom, mijn grootouders, mijn oudooms en tantes, achterneven en achternichten zijn hier in de jaren ’40 samen met tienduizenden andere Amsterdamse Joden van de straat gehaald, uit hun huizen gesleept, verraden op hun onderduikadressen en afgevoerd in beestenwagens. De meesten keerden nooit terug. Dat is Jodenjacht. Dat zijn pogroms.

En die Israëliëse hooligans, dat zijn de fascistten. Deze ‘Maccabi-fans’ vertegenwoordigen een regime dat, in Den Haag notabene, terechtstaat voor genocide, de zwaarste misdaad tegen de menselijkheid. Deze hooligans zijn voor een groot deel IDF-soldaten en – reservisten met het bloed van de kinderen van Gaza nog aan hun handen. En dat ze daar reuzetrots op zijn, lieten ze luid en duidelijk horen terwijl ze met ijzeren staven bewapend, ‘Kill all Arabs’ scanderend de straten van Amsterdam onveilig maakten.

PRO-PALESTIJNSE DEMONSTRANTEN DEMONSTREREN OP DE DAM IN AMSTERDAM OP 13 NOVEMBER 2024. BEELD: NICK GAMMON/AFP

Nul veroordeling of verontwaardiging heb ik daarover gehoord. Integendeel!

De fascistten waren terug, en werden met open armen ontvangen. En, als je dan toch een vergelijking met de Tweede

haar Joodse inwoners die hier zaterdagavond een herdenking van Kristallnacht wilden houden vanuit de enige juiste lessen die je uit de Tweede Wereldoorlog kunt trekken: ‘Nooit meer is voor iedereen’ en ‘Nooit meer is nu.’ Dus wil-

duizend demonstratieverboden op. En al nemen jullie nog veel meer maatregelen uit het fascisme-handboek van Wilders, ik zal, en wij zullen, niet wegstijgen en niet zwijgen. Uit respect voor, en in naam van, al mijn, al onze weggevoerde en vermoorde familieleden.

Wij laten onze identiteit en onze familie(geschiedenis) niet misbruiken voor jullie polariserende en racistische politieke agenda. Wij laten onze burgerrechten niet – nogmaals – afpakken en wij laten ook de burgerrechten van onze islamitische medeburgers niet afpakken. Noch laten wij ons door jullie medeplichtig maken aan een genocide: niet in onze naam!

Wij zullen niet wegstijgen en niet zwijgen. Omdat wij, als geen ander zou ik bijna zeggen, weten dat het begint met ontmenselijking en eindigt bij genocide.

En hoe hard jullie de werkelijkheid ook proberen te verdraaien, ik weet, wij weten, dat wij aan de juiste kant van de geschiedenis staan. ●

‘Wij laten ook de burgerrechten van onze islamitische medeburgers niet afpakken’

Wereldoorlog wilt maken: ook nu, opnieuw, keken de autoriteiten weg en beschermden niet hun eigen burgers. Niet de mensen bij wie de vlaggen van de muren werden getrokken en de ramen werden ingeslagen. Niet de taxichauffeur die in elkaar werd geslagen. En ook niet, opnieuw,

den zij – uiteraard – ook stilstaan bij de slachtoffers van de ongoedgevoerde genocide in Palestina. Maar dat mag niet in Amsterdam, dan ben je verdacht, of erger: word je in elkaar gemept.

Shame on you!

Maar al leggen jullie honderd of

YAVUZ BAYDAR

Waarom ik van Elon Musks X af ga

Moet ik meegaan in de exodus uit X? Deze vraag knaagt aan me sinds ik me realiseerde dat Elon Musk dit platform had gekocht simpelweg om Donald Trump aan de macht te helpen, met een politiek programma waarin overal de invloed van Musk te merken is.

Inmiddels is X een speeltje van de miljardair geworden. Het platform heeft zijn nut als instrument om de geesten te besmetten ruimschoots bewezen. Toen ik met collega's in het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten discussieerde over wat ik moest doen, greep *The Guardian* plots het initiatief. Het liberale dagblad kondigde aan niet langer te zullen posten op haar officiële accounts op X.

'De Amerikaanse presidentsverkiezingen hebben alleen maar onderstreept wat wij al langere tijd ervaren: dat X een giftig mediaplatform is en dat haar eigenaar, Elon Musk, in staat is gebleken zijn invloed te gebruiken om het politieke discours te beïnvloeden', schrijft de krant.

Het patroon bij Musk is duidelijk: nadat hij Trumps overwinning veilig had gesteld door alle digitale sluizen van nepaccounts open te zetten en de propaganda te laten stromen, is hij de verpersoonlijking

van Goebbels in de wereld van vandaag. De droom van die laatste was om 'de hele Duitse pers te veranderen in één enkele typemachine'. Musk, die de volledige controle over X behoudt en veel minder geletterd is dan zijn Duitse rolmodel, zal er zeker alles aan doen om een Orwelliaanse wereld te creëren.

Het is duidelijk dat Musk opzettelijk versterkt wat Steve Bannon, een van de belangrijkste architecten van Trumps eerste overwinning in 2016, beschreef als strategie. 'De echte oppositie zijn de media. En de manier om met hen om te gaan is om hun domein te overspoelen met stront', zei Bannon ooit.

Jonathan Rauch, auteur van het uitstekende boek *The Constitution of Knowledge: A Defense of Truth*, verduidelijkt wat Bannon bedoelde: 'Dit gaat niet over overtuiging; dit gaat over desoriëntatie... Zie Twitter als een mini-model van de burgeroorlogen en geloofsconflicten – vergelijkbaar met de verschrikkelijke Europese godsdienstoorlogen van de zestiende en zeventiende eeuw, dat de mensheid tot ongeveer 1700 in feite als haar standaard bestuurlijke systeem kende.'

En Jill Lepore schreef lang voor de Amerikaanse presidentsverkiezingen in de *New Yorker*: 'X is de uitgestelde droom van de technocraten, een manier om de samenleving, de economie en de

politiek naar hun hand te zetten. Extreem kapitalisme – muskisme – als het antwoord op existentieel risico. Met een beetje geluk wordt het een ramp.'

Er is zeker al een of andere beproeving gaande. Mijn alarmbellen gingen rinkelen toen Musk na de aankoop van X ervoor zorgde dat de gebruikers die je hebt geblokkeerd – bijvoorbeeld omdat het racisten, neonazi's, vrouwenhaters of vijanden van de democratie zijn – toch weer jouw posts kunnen zien. Dat zette de deur open voor verdere online intimidatie.

Ook de samenwerking tussen X en autocratieën versnelt. Onlangs blokkeerde X op verzoek van de regering in Ankara de toegang tot accounts van enkele bekende, kritische Turkse journalisten. Gezien de conjunctuur kun je meer van dit soort acties verwachten.

Het Spaanse dagblad *La Vanguardia* volgde enige tijd later het voorbeeld van *The Guardian*. En na de overwinning van de alt-right in de VS besloten enkele beroemde kritische stemmen, zoals Stephen King en Jamie Lee Curtis, eveneens te stoppen.

De vraag is dus hoe we dat gaan doen. Misschien is de beste optie om X helemaal te verlaten en, zoals ongeveer een miljoen gebruikers na de verkiezingen hebben gedaan, te verhuizen naar alternatieve platforms zoals Bluesky. Anderen plei-

ten ervoor om, naar de lijn van *The Guardian*, als gebruiker op X inactief te worden. Er zijn tot slot ook mensen die met het oude argument komen om te blijven en 'van binnenuit' te vechten. Hoe dan ook, enige vorm van actie lijkt onvermijdelijk, aangezien Musk X heeft getransformeerd tot een propagandamachine die de grens tussen feit en fictie verder zal vervagen, om zo de traditionele media uit te roeien.

Ik kom elke dag dichterbij een conclusie. Ik heb onlangs mijn betaalde premium-abonnement bij X opgezegd en ook gepost waarom ik dat deed. Ik heb ongeveer 126.000 volgers, van wie velen elke dag op mijn berichten reageren. Waar ik mij echter echt zorgen over maak, is het archief dat ik heb opgebouwd sinds ik veertien jaar geleden lid werd van dit platform. Om die twee redenen zal ik, terwijl ik geleidelijk naar Bluesky migreer, mijn account op X inactief laten voortbestaan. Misschien zal ik er alleen mijn artikelen aanprijzen, zoals deze column. Of links plaatsen naar content die kritisch is op Musk en zijn wegen.

Bannon heeft gelijk: nu we het donkere tijdperk ingaan, zal het belangrijkste slagveld op het mediaveld plaatsvinden. Nu de winter eraan komt, vraagt het lied van Pete Seeger er als het ware om gezongen te worden: *Whose side are you on?* •

dK.Academie

voor €29,95 p.m.

Maandelijks
opzegbaar

dK.Academie is de community van lezers van het crossmedia-platform *de Kanttekening*.

Als actieve members staan we maandelijks stil bij een actueel of relevant thema, zoals terrorisme, geld, modern China of de Nederlandse rechtsstaat. Het gekozen thema ondersteunen we met het volgende:

- Maandelijks een boek uit de reeks *Elementaire Deeltjes* van Amsterdam University Press, waarover het *Nederlands Dagblad* recenseert: 'beter dan Google en Wikipedia samen', ter waarde van € 15,00 per titel.
- Toegang tot de luistercolleges van Home Academy ter waarde van € 12,50 per maand.
- Een abonnement op het maandblad van *de Kanttekening* inclusief digitale toegang ter waarde van € 12,95.
- Toegang tot maandelijkse meet-ups met boeiende sprekers en schrijvers, inclusief één introducee per keer.
- Interessante kortingen op culturele evenementen, films, theaters, musea, concerten, optredens en exposities.

Bovendien besteden we in *de Kanttekening* uitgebreid aandacht aan het thema van die maand. Je leest dan stukken van bekende en minder bekende schrijvers, allen experts in het desbetreffende vakgebied.

Word nu onderdeel van dK.Academie voor slechts € 29,95 per maand.

In samenwerking met:

